

İÇİNDEKİLER

(İKİNCİ CİLT)

Bölüm 15

İDARÎ SÖZLEŞMELER

I. Sözleşme Kavramı ve İdarenin Sözleşmelerinin İdarenin Tek-Yanlı İşlemlerinden

Ayrılması Sorunu	1
A. Sözleşme Kavramı	2
Özel Hukukta Sözleşme Tanımı	2
İdare Hukukunda Sözleşme Tanımı.....	2
B. “Sözleşme” - “Tek Yanlı İşlem” Ayrımı.....	2
1. Niceliksel Kriter: Açıklanan İradelerin Sayısı.....	2
2. Yönelim Kriter: Açıklanan İradelerin Yönü.....	3
3. Niteliksel Kriter: İşlemin İçeriği.....	4
C. Ek Sorunlar	4
1. İşlemin Adı	4
2. Görünüşte Sözleşmeler.....	4
3. Katılma Sözleşmeleri	5
4. Pazarlıklı Tek-Yanlı İşlem	5
5. Karma İşlemler.....	5
6. Sözleşme-Ruhsat Ayrımı	6

II. İdarenin Özel Hukuk Sözleşmeleri - İdarî Sözleşmeler Ayrımı (İdarî Sözleşmelerin Kriterleri)

Kriterleri)	8
Ayrım ve Ayrımın Önemi	8
Nitelenendirme Sorunu	9
Nitelenendirmenin Varlık Sebebi.....	9
A. Teşriî Kriter (Kanunla Nitelenendirme).....	10
1. Sözleşmenin “İdarî Sözleşme” veya “Özel Hukuk Sözleşmesi” Olarak Kanunla Nitelenendirilmesi.....	11
2. Sözleşmenin Tâbi Olduğu Hukukî Rejimin Kanunla Belirlenmesi	11
3. Sözleşmeden Kaynaklanacak Uyuşmazlıkların Tâbi Olduğu Yargı Düzeninin Kanunla Belirlenmesi	12
4. Türk Doktrininde Teşriî Kriter (Kanunla Nitelenendirme Kriteri).....	14
5. Türk Anayasa Mahkemesinin İçtihadı (K.1994/42-2 ve K.1995/23).....	15
Türk Anayasa Mahkemesinin Kararlarının (K.1994/42-2 ve K.1995/23) Eleştirisi	15
a) Kanun Koyucu Bir Sözleşmeyi Özel Hukuka Tâbi Kılabilir mi?	16
b) Kanun Koyucu İdarî Sözleşmelerden Kaynaklanacak Davaları Adlî Yargıya Tâbi Kılabilir mi?	17
Tali Kurucu İktidarın Tepkisi: 13 Ağustos 1999 Tarihli Anayasa Değişikliği... ..	17
B. İçtihadî Kriterler.....	18
1. Organik Kriter	19
Vekâlet	20

İstisna (<i>Peyrot</i> Kararı): Bir Kamu Tüzel Kişisinin “Hesabına” Akdedilen Sözleşmeler	21
İki Kamu Tüzel Kişisi Arasında Akdedilen Sözleşmeler	22
2. Maddî Kriter	23
a) Sözleşmenin Konusu Bir Kamu Hizmetinin Yürütülmesine İlişkin Olmalıdır (Kamu Hizmeti Kriteri)	24
aa) Bir Kamu Hizmetinin Yürütülmesi İşinin Bir Özel Kişiye Devri (<i>Epoux Bertin</i> Kararı)	25
bb) Bir Gerçek Kişinin Kamu Hizmetinin Yürütülmesine Katılması	26
cc) Sözleşmenin Bizatihi Kendisinin Bir Kamu Hizmetinin Yürütülme Usûlünü Oluşturması	27
b) Veya Sözleşme, Özel Hukuku Aşan Hükümler İçermelidir (Aşan Hükümler Kriteri)	27
<i>Granits des Vosges</i> Kararı	28
“Özel Hukuku Aşan Hükümler” Kavramı	29
Sınâî ve Ticarî Kamu Hizmetlerinin Kullanıcıları ile Yapılan Sözleşmeler	30
Özel Hukuku Aşan Hükümlerin Sayısı	30
Şartnameye Atf	30
Hukuka Aykırı Özel Hukuku Aşan Hükümler	31
Özel Hukuku Aşan Hükümleri Kim Koyuyor?	32
Özel Hukuku Aşan Rejim	32
Maddî Şartların Alternatifliği	33
Kriterler Arasında Hiyerarşi ve Öncelik	35
Sözleşmenin Niteliğinin Belirlenmesinde Tarafların İradelerinin Rolü	35
Usûl ve Şeklin Önemsizliği	37
Özel Hukuk Sözleşmesi Karinesi (İdarî Sözleşmenin İstisnaflığı)	37
III. Türk Hukukunda İdarî Sözleşmelerin Kriterleri	38
A. Kanunla Nitelendirme Kriteri	38
B. İçtihadî Kriterler	39
Danıştay Kararları	39
Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları	40
Anayasa Mahkemesi Kararları	41
1. Sözleşmenin Taraflarından En Az Birisi İdare Olmalıdır	42
2. Sözleşmenin Konusunun Kamu Hizmetinin Yürütülmesine İlişkin Olması Gerekir	43
3. Sözleşmenin Özel Hukuku Aşan Hükümler İçermesi Gerekir	45
C. Türk Yargı İçtihatlarında Şartların Birlikteliği (Kümülatifliği)	46
D. Türk Hukukunda İdarî Sözleşme Olarak Kabul Edilen Sözleşmeler	48
E. Türk Hukukunda Özel Hukuk Sözleşmesi Olarak Kabul Edilen Sözleşmeler	48
1. Kamu İhale Sözleşmeleri	50
Danıştay Kararları	49
Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları	49
Kararların Eleştirisi	51
Yeni Kamu İhale Kanunu ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa Göre Yapılan Sözleşmelerin Niteliği	53
2. Su, Elektrik, Doğalgaz, Telefon Abonman Sözleşmeleri	55
3. Kira Sözleşmeleri	59
Uyuşmazlık Mahkemesi	59

Danıştay	60
Kirayla İlgili Her İşlem Özel Hukuk İşlemi Olmayabilir	60
4. Satım Sözleşmeleri	63
Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları	62
Danıştay Kararları	64
Kamulaştırma Bedelinin Trampa İle Ödenmesi Özel Hukuk Sözleşmesi Niteliğindedir	65
5. Bayilik Sözleşmeleri	66
6. Burs ve Kredi Sözleşmeleri	66
İdarenin Vaatleri	67
7. Hizmet Akitleri	68
IV. İdarî Sözleşmelerin Temel Tipleri	70
A. İdarî Sözleşmelerin Klasik Tipleri	70
1. İmtiyaz Sözleşmeleri	70
2. İltizam Sözleşmeleri	73
3. Kamu İstikraz Sözleşmeleri	74
4. Yeraltı ve Yerüstü Servetlerinin İşletilmesine İlişkin Sözleşmeler	74
5. İdarî Hizmet Sözleşmeleri	75
Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları	75
Danıştay Kararları	77
Eleştiri	78
7. Orman İşletme Sözleşmeleri	83
B. İdarî Sözleşmelerin Yeni Tipleri	83
1. 3096 Sayılı Kanunua Göre Yapılan Görevlendirme Sözleşmeleri	83
2. 3465 Sayılı Kanuna Göre Akdedilen Otoyol Yapımı ve İşletilme Konusunda Görevlendirme Sözleşmeleri	83
3. 406 Sayılı Kanun Uyarını Türk Telekom ile Telekomünikasyon Kurumu Arasındaki Görev Sözleşmesi	84
4. 1995-1999 Arasında 3996 Sayılı Kanuna Göre Akdedilen Yap-İşlet-Devret Sözleşmeleri	84
5. 1997-2006 Arasında 4283 Sayılı Kanuna Göre Akdedilen Yap-İşlet Sözleşmeleri ..	85
C. İsimli İdarî Sözleşmeler: İdare Yukarıda Sayılanların Dışında İdarî Sözleşme Yapabilir mi?	85
V. İdarî Sözleşme Tiplerine İlişkin Diğer Problemler	87
A. Fransa'da İdarî Sözleşme, Türkiye'de Özel Hukuk Sözleşmesi Sayılan Sözleşmeler ...	87
1. Bayındırlık Sözleşmeleri	87
2. Levazım Sözleşmeleri	88
3. Taşıma Sözleşmeleri	88
4. Kamu Mallarının İşgaline İlişkin Sözleşmeler	88
5. Hizmet Satın Alınması Sözleşmeleri	89
B. 5 Ocak 2002 tarih ve 4735 sayılı Kanuna Göre Kamu İhale Sözleşmeleri	89
1. Yapım Sözleşmeleri	91
a) Götürü Bedel Üzerinden Anahtar Teslimi Yapım Sözleşmeleri	92
b) Birim Fiyat Üzerinden Yapım Sözleşmeleri	92
2. Mal Alımı Sözleşmeleri	92
3. Hizmet Alımı Sözleşmeleri	93
C. Türk Anayasa Mahkemesinin İdarî Sözleşme ve Özelde İmtiyaz Sözleşmesi Anlayışı 93	

VI. İdarî Sözleşmelerin Akdedilmesi (Kamu İhalesi).....	100
A. Genel Olarak	100
İdarî Sözleşmelerin Akdedilmesi: İradelerin Uyuşumu	100
Akdetme Yetkisi	100
Sözleşmenin Onaylanması.....	100
İrade Sakatlığı Hâlleri	102
Sözleşmecinin Seçimi.....	103
Kamu İhalesi	103
Kamu İhale Usûlü, İdarenin Sadece Özel Hukuk Sözleşmelerine Değil, İdarî Sözleşmelerine de Uygulanır.....	103
B. Kamu İhalesini Düzenleyen Kanunlar.....	104
1. Genel İhale Usûlü Kanunu: Yoktur	104
2. Özel İhale Usûlleri.....	105
3. En Özel İhale Usûlleri	105
3096, 3465, 3996, 4283, 4046 sayılı Kanunların Öngördüğü İhale Usulleri	105
C. 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun Kapsamları.....	107
1. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun Kapsamı	107
2. 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun Kapsamı.....	108
a) Kapsadığı Kurumlar	108
b) Kapsadığı İşlemler ve İşler	108
3. Hangi Durumda 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, hangi Durumda 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu Uygulanır.....	110
D. Kamu İhalelerine Hâkim Olan İlkeler.....	112
1. Saydamlık İlkesi	113
2. Rekabet İlkesi	114
3. Yeterlilik İlkesi.....	115
4. Eşit Muamele İlkesi	115
5. Güvenirlilik İlkesi	116
6. Gizlilik İlkesi.....	117
7. Kamuoyu Denetimi İlkesi.....	117
8. İhtiyaçların Uygun Şartlarla ve Zamanında Karşlanması İlkesi	117
9. Kaynakların Verimli Kullanılması İlkesi.....	118
10. Mal Alımı, Hizmet Alımı ve Yapım İşleri İçin Ayrı İhale Düzenlenmesi İlkesi ..	118
11. Eşik Değerlerin Altında Kalmak Amacıyla Mal veya Hizmet Alımları ile Yapım İşlerinin Kısımlara Bölünmemesi İlkesi	118
12. Ödeneği Bulunmayan Bir İş İçin İhaleye Çıkılmaması İlkesi.....	120
13. Çevresel Etki Değerlendirme Belgesinin Alınması İlkesi	120
E. İhale Usûlleri.....	120
1. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun Öngördüğü İhale Usûlleri.....	107
a) Kapalı Teklif Usûlü	121
b) Belli İstekliler Arasında Kapalı Teklif Usûlü.....	121
c) Açık Teklif Usûlü (Açık Artırma ve Eksiltme Usûlü).....	121
d) Pazarlık Usûlü.....	121
e) Yarışma Usûlü	122
2. 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun Öngördüğü Usûller	122
a) Açık İhale Usûlü	122
b) Belli İstekliler Arasında İhale Usûlü.....	122

c) Pazarlık Usûlü	123
d) Doğrudan Temin Usûlü.....	124
e) Tasarım Yarışmaları.....	124
D. İhale Süreci	125
1. Hazırlık Aşaması	125
2. İlan Aşaması	128
3. İhale Dokümanının Alınması Aşaması	128
4. Tekliflerin Sunulması Aşaması	128
5. Tekliflerin Değerlendirilmesi Aşaması.....	128
6. Sonuçlandırma Aşaması (Tekliflerin Reddedilmesi veya İhale Kararının Alınması) ..	129
a) İhalenin İptal Edilmesi	129
b) İhale Kararının Alınması.....	130
7. Sözleşme Aşaması	131
a) Sözleşmeye Davet	132
b) Kesin Teminatın Yatırılması.....	132
c) İhalenin Sözleşmeye Bağlanması	132
d) İhale Sonucunun İlanı	132
İsteklinin Yükümlülüğü	133
İdarenin Yükümlülüğü	133
G. Kamu İhale Sözleşmeleri	134
1. Kamu İhale Sözleşmelerinin İçeriklerinin Düzenlenmesi.....	134
2. Kamu İhale Sözleşmelerinin Türleri.....	134
3. Kamu İhale Sözleşmelerinin Hukukî Niteliği.....	135
H. Kamu İhale Uyuşmazlıklarının Çözümü (Başvuru Yolları).....	138
1. İdarî Çözüm (İdarî Başvuru Yolları)	139
a) İdareye Şikayet Yolu.....	139
b) Kamu İhale Kurumuna İtirazen Şikayet Yolu	140
Kutu 15.6: kamu İhale Kurumu.....	140
2. Yargısal Çözüm (Yargısal Başvuru Yolu).....	142
a) İstekli ve Adaylar Tarafından Şikayet Konusu Yapılması Gereken İşlemler	142
b) Diğer İşlemler	143
VI. İdarî Sözleşmelerin Biçimi	144
Yazılı Şekil İlkesi	145
A. Anlaşma	145
B. Şartnameler	146
1. Şartnamelerin Çeşitleri	146
a) Kamu İhale Kanununa Göre Şartname Çeşitleri	146
aa) İdarî Şartnameler.....	146
bb) Teknik Şartnameler	147
b) İçeriklerine Göre Şartnamelerdeki Şart Çeşitleri	147
aa) Sözleşmenin Yapılması Sürecine İlişkin Şartlar	147
bb) Sözleşmenin Uygulanması Sürecine İlişkin Şartlar	147
2. Şartnamelerin Hukukî Niteliği.....	147
a) Şartnamedeki Sözleşmenin Yapılması Sürecine İlişkin Şartlar	148
b) Şartnamedeki Sözleşmenin Uygulanmasına İlişkin Şartlar	148
İstisna: Kamu Hizmeti İmtiyaz Şartnamelerinin Bazı Hükümleri Her	
Zaman Düzenleyici Niteliktedir	149

VII. İdarî Sözleşmelerin Uygulanması (Tarafların Karşılıklı Hak ve Borçları)	149
İdarî Sözleşmelerin Uygulanması Rejiminin Özerkliği Sorunu	150
A. Sözleşmecinin Borçları	151
1. Şahsen İfa	152
a) Sözleşmenin Devri Yasağı	152
b) Alt-Yüklenici Kullanma Yasağı	153
c) Yüklenicinin Ölümü Hâlinde Sözleşmenin Sona Ermesi	153
d) Yüklenicinin Ağır Hastalık, Tutukluluk veya Özgürlüğü Kısıtlayıcı Bir Cezaya Mahkumiyeti Hâlinde Vekil Aracılığıyla İfa	154
2. Sözleşme ve Şartname Hükümlerine Uygun, Tam ve Zamanında İfa	154
3. Dürüst İfa	154
B. Sözleşmecinin Hakları	155
1. Ücret Hakkı	155
Ücretin Belirlenmesi	155
Ücretin Dokunulmazlığı ve Ayarlanması	156
Ödeme Zamanı	156
Diğer Malî Avantajlar	157
2. Tazminat Hakkı	157
a) İdarenin Eylem ve İşlemlerinden Dolayı Tazminat Hakkı	157
b) İdareye Yabancı Sebeplerden Dolayı Tazminat Hakkı	158
aa) Öngörülmemiş Güçlükler Teorisi	158
bb) Öngörülemeslik Teorisi	158
3. Sözleşmecinin Adem-i İfa Def'i Hakkının Yokluğu	158
C. İdarenin Borçları	159
D. İdarenin Hak ve Yetkileri	160
İdarenin Sözleşmeden Kaynaklanan Hakları: Sözleşmeye Uygun İfayı İsteme Hakkı	160
İdarenin Kamu Gücünden Kaynaklanan Hak ve Yetkileri	160
1. Denetim ve Yönlendirme Yetkisi	161
2. Müeyyide Uygulama Yetkisi	162
a) Parasal Müeyyideler	164
aa) Cezai Şart	164
bb) Tazminat	164
cc) Teminatı Gelir Kaydetme	165
b) Cebrî Müeyyideler	166
Cebrî Müeyyidelerin Ortak Özellikleri	166
c) Fesih Müeyyidesi (Müeyyide Niteliğinde Fesih)	167
3. Tek-Tarafılı Değişiklik Yapma Yetkisi	168
Temeli	169
Genelliği	169
Şartları	169
a) Değişiklik Sözleşmenin Akdî Hükümlerine İlişkin Olmamalıdır	170
b) Değişiklik Belirli Bir Sınırı Geçmemelidir	170
c) İdare Değişiklik Dolayısıyla Sözleşmecinin Uğradığı Zararı Tazmin Etmelidir	171
Türkiye'de	171
4. Fesih Yetkisi	171
Temeli	172

Özellikleri	172
Türkiye’de	172
- İdarî Sözleşmelerde İdarenin Sahip Olduğu Yetkilerinin Ortak Özellikleri	173
E. Yeni Olayların Sözleşmenin Uygulanmasına Etkisi	174
1. Mücbir Sebep	174
Şartları	174
Sonuçları	176
Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa Göre Mücbir Sebep	176
2. Fedürens (<i>Fait du Prince</i>) Teorisi	177
Terminoloji	177
Tanımı	178
a) Geniş Anlamda Fedürens	178
b) Dar Anlamda Fedürens	179
c) En Dar Anlamda Fedürens	180
Şartları	180
Sonuçları	181
3. Öngörülemezlik Teorisi	181
Tanım	181
Temeli	181
İçtihadî Kaynağı: “ <i>Gaz de Bordeaux</i> ” Kararı	182
Özellikleri	183
Şartları	184
Sonuçları	187
4. Öngörülmemiş Güçlükler Teorisi	190
Tanımı	190
Temeli	190
Özellikleri	190
Şartları	190
Sonuçları	191
Mücbir Sebep, Fedürens, Öngörülemezlik ve Öngörülmemiş Güçlükler Teorileri Arasında Karşılaştırma	192
1. Genellik/Özellik Bakımından	192
2. Kamu Düzenine İlişkin Olma Bakımından	192
3. Tarafların İradesinden Bağımsız veya İradesine Bağlı Olmaları Bakımından	192
4. Sözleşmenin İfasını İmkânsız Kılmaları veya Zorlaştırmaları Bakımından	192
5. Sözleşmeyi Sona Erdirip Erdirmemeleri Bakımından	193
6. Tazminat Hakkı Bakımından	193
7. Geçicilik/Daimilik Bakımından	193
VIII. İdarî Sözleşmelerin Sona Ermesi	194
A. Normal Sona Erme	194
1. Sürenin Dolması	194
2. Taahhüdün Yerine Getirilmesiyle (Sözleşme Konusu İşin Yapılması)	194
B. Zamanında Önce Sona Erme: Fesih	195
1. Tarafların Anlaşmasıyla Fesih	195
2. İdare Tarafından Fesih	195
a) Sözleşmecinin Kusuru Nedeniyle Fesih (Müeyyide Niteliğinde Fesih)	195
b) Kamu Yararına Fesih	196
3. Mahkeme Kararıyla Fesih	196

a) İdarenin Talebiyle	196
b) Sözleşmecinin Talebiyle	196
c) İdarenin veya Sözleşmecinin Talebiyle.....	197
Fesih Hâlinde Görevli Yargı	197
4. Sözleşmeler Kanun Koyucu Tarafından Feshedilebilir mi?	198
Örnek Olay: 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun Geçici 4'üncü Maddesi ...	199

IX. İdarî Sözleşmelerden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları 201

A. İdarî Sözleşmelerden Doğan Davalar Hangi Yargı Kolunda Görülür?	202
1. Kural: İdarî Sözleşmelerden Doğan Davalar İdarî Yargıda Görülür.....	202
2. İstisna: İdarî Sözleşmelerden Doğan Davalar Kanunla Adlî 202	
Görev Alanına Sokulabilir.....	202
Türk Anayasa Mahkemesinin İçtihadı	202
Anayasa Mahkemesi Kararının Eleştirisi.....	203
B. İdarî Sözleşmelerden Doğan davalar Hangi Tür İdarî Davadır?.....	209
Dava Türleri	209
Sözleşmeden Kaynaklanan Uyuşmazlık Örnekleri.....	211
Danıştay Kararlarından Örnekler	212
Sözleşmeden Doğan Tam Yargı Davalarının Hukukî Rejimi.....	212
1. Görevli ve Yetkili Mahkeme	213
Genel Görevli Mahkeme	213
Özel Görevli Mahkeme	213
Yetkili Mahkeme.....	213
“Sözleşmenin Hakimi”	214
2. Hak İhlâli Şartı: İdarî Sözleşmelere Karşı Sadece Sözleşmenin Tarafları Dava Açabilir.....	214
3. Dava Açma Süresi	215
4. Mahkemenin Yetkileri.....	216
a) Butlan.....	217
b) Fesih	217
c) Tazminat	217
d) Diğer	217
C. İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılabilir mi?	218
1. Kural: İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılmaz	218
2. İstisnalar	220
a) Sözleşmeden Ayrılabilir İşlemlere Karşı İptal Davası Açılabilir	221
Martin Kararı	221
Sözleşmeden Ayrılabilir İşlemlerin Belirlenmesi	222
aa) Sözleşmenin Akdedilmesine İlişkin Ayrılabilir İşlemler	222
Türkiye’de Sözleşmenin Akdedilmesine İlişkin Ayrılabilir İşlemlerin	
Yargısal Denetimi	223
Ayrılabilir İşlemin İptalinin Sonucu	224
Türkiye’de	226
bb) Sözleşmenin Uygulanmasına İlişkin Ayrılabilir İşlemler	228
aaa) Üçüncü Kişiler Bakımından	228
bbb) Sözleşmenin Tarafları Bakımından.....	229
Türkiye’de Sözleşmenin Uygulanmasına İlişkin Ayrılabilir İşlemlerin	
Yargısal Denetimi Sorunu	230

b) İdarî Sözleşmelerin Düzenleyici Hükümlerine Karşı İptal Davası Açılabilir....	231
<i>Cayzele</i> Kararı.....	232
c) İdarî Hizmet Sözleşmelerine Karşı İptal Davası Açılabilir	133
d) İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılmayacağı Kuralına Kanunla İstisna Getirilebilir	234
3. Türk Danıştayının İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılabileceği Yolundaki İçtihadı ve Bunun Eleştirisi.....	235
2 Kasım 1976 Tarih ve K.1976/2141 Sayılı <i>Gemlik Belediyesi</i> Kararı	236
13 Mayıs 1977 Tarih ve K.1977/254 Sayılı Karar	236
29 Nisan 1993 Tarih ve K.1993/1752 Sayılı <i>AKTAŞ</i> Kararı	237
Eleştiri.....	238
D. İdarî Sözleşmelerden Doğan Davalar İçin Tahkim Usûlü Öngörülebilir mi?	240
Fransa'da Tahkim Yasağının İstisnaları	240
1999 Öncesi Türkiye'deki Durum.....	241
13 Ağustos 1999 Tarihli Anayasa Değişikliği ve Tahkim Yolu	242
İdarî Sözleşmelerle İlgili Ek Bibliyografya.....	245

Dördüncü Kısım İDARENİN FAALİYETLERİ

Bölüm 16 KAMU HİZMETİ

I. Tanım (Kamu Hizmetinin Özel Faaliyetlerden Ayırt Edici Unsurları veya Şartları)..	252
A. Organik Şart: Faaliyetin Kamu Tüzel Kişisi Tarafından veya Onun Denetimi Altında Bir Özel Hukuk Kişisi Tarafından Yürütülmesi Gerekir.....	253
1. Doğrudan Doğruya Yürütme	254
2. Kamu Tüzel Kişisinin Denetimi Altında Özel Kişiler Vasıtasıyla Yürütme	254
B. Maddî Şart (Amaç Şartı): Faaliyet, Kamu Yararı Amacına Yönelik Olmalıdır	255
1. Kamu Yararı Şartının Sonuçları	255
2. “Kamu Yararı”nın Tanımı Sorunu.....	257
a) Liberal Tez: Sadece Devletin Tabîî Görevlerinde Kamu Yararı Vardır	257
b) Müdahaleci Tez: Halkın Ortak İhtiyaçlarının Tatmininde Kamu Yararı Vardır.....	258
Virtüel Kamu Hizmetleri Tezi	258
c) Pozitivist Tez: Kamu Yararını Tanımlama Yetkisi, Devletin Yetkili Organlarına Aittir	259
C. Türk Anayasa Mahkemesinin Kamu Hizmeti Tanımı: “Niteliği Gereği Kamu Hizmeti” Anlayışı ve Eleştirisi.....	262
D. Kamu hizmeti Şartları Arasında Özel Hukuku Aşan Hukukî Rejim Şartı Var mıdır?	266
1. Özel Hukuku Aşan Hukukî Rejim Şartının Gerekli Olduğu Görüşü	266
2. Özel Hukuku Aşan Hukukî Rejim Şartının Gerekli Olmadığı Görüşü	267
II. İdarî Kamu Hizmetleri - Sınâî ve Ticarî Kamu Hizmetleri Ayrımı.....	270
Türk Hukukunda Kamu Hizmetleri Ayrımı.....	270
a) İdarî Kamu Hizmetleri	270
b) İktisadî Kamu Hizmetleri.....	270
c) Sosyal Kamu Hizmetleri	270

d) Bilimsel-Teknik-Kamu Hizmetleri	270
Eleştiri	270
Fransız Hukukunda Kamu Hizmetleri Ayrımı.....	271
Ayrımın Önemi	271
Ayrım Kriterleri.....	272
Kamu Hizmetlerinin İdarîliği Karinesi.....	273
A. Teşriî Kriter (Kanunla Nitelendirme).....	273
B. İcâhâdî Kriter.....	274
1. Konu Şartı; Hizmetin Konusu Özel İşletmelerin Faaliyet Konusuna Benzer Olmalıdır	275
2. Finansman Biçimi Şartı: Hizmet, Kullanıcıların Ödediği Parayla Finanse Edilmelidir	275
3. İşleyiş Biçimi Şartı: Hizmet, Özel Sektördeki Usûllerle İşletilmelidir	277
C. Üçüncü Tür Kamu Hizmeti Yoktur (Sözde “Sosyal Kamu Hizmetleri”).....	278
D. Türkiye’de “Genel İdare Esaslarına Göre Yürütülen Kamu Hizmetleri - Özel İşletmecilik Esaslarına Göre Yürütülen Kamu Hizmetleri” Ayrımı.....	279
Anayasa, m.128.....	279
Doktrin	280
Anayasa Mahkemesi	280
Mevzuat.....	283

III. Kamu Hizmetlerinin Hukukî Rejimi 284

A. İdarî Kamu Hizmetleri Kamu Hukukuna Tâbidir	284
1. Personeliyle İlişkileri.....	284
2. Kullanıcılarıyla İlişkileri	284
3. Sözleşmeleri	286
4. Sorumlulukları.....	286
B. Sinaî ve Ticarî Kamu Hizmetleri Özel Hukuka Tâbidir	286
1. Personeliyle İlişkileri.....	286
2. Kullanıcılarıyla İlişkileri	287
3. Sözleşmeleri	288
4. Sorumlulukları.....	288
Türkiye’de	289
Eleştiri.....	289
C. Sinaî ve Ticarî Kamu Hizmetlerinin Özel Hukuka Tâbi Olması Kurulunun İstisnaları	290
1. Kamu Hizmetlerinin Temel İlkeleri.....	290
2. Kamu Gücü Ayrıcalıkları	290
3. Mal ve Hizmet Sağlayıcılarıyla Yapılan Sözleşmeler	291
4. Genel Müdür ve Sayman	291
5. Hizmetin Organizasyonuna İlişkin Düzenleyici İşlemler	291
D. Kamu Hizmetlerini Yürüten Kişi ile Hizmetin Bağlı Olduğu Kamu Tüzel Kişisi Arasındaki İlişkinin Hukukî Rejimi	292
E. Türk Hukukunda İdarî Kamu Hizmetleri - Sinaî ve Ticarî Kamu Hizmetleri Ayrımı ve Bunların Hukukî Rejimleri	294
KİT’ler	294
1. Tereddütler.....	294
2. Anayasa Mahkemesi Kararları	295
3. Görüşümüz.....	295
a) Kural: Özel Hukuka Tâbi Olma	296
b) İstisna: Kamu Hukukuna Tâbi Olma	296

IV. Kamu Hizmeti İlkeleri (“Kanunları”)	297
A. Devamlılık İlkesi.....	297
1. Personel Üzerindeki Etkisi: Grev Yasağı	298
2. İmtiyaz Sözleşmelerine Etkisi: Öngörülemezlik Teorisi	300
3. Cari İşlerin Yürütülmesi	300
4. Görevi Sona Eren Memurun Görevde Kalması	300
5. Kamu Mallarının Haczedilmezliği İlkesi.....	301
6. Diğer Etkileri.....	301
Danıştay Kararlarında Kamu Hizmetlerinin Devamlılığı İlkesi	302
İdarenin Devamlılığı İlkesi.....	303
B. Değişebilirlik İlkesi.....	304
1. İmtiyazcı Üzerinde Etkileri	305
2. Kullanıcılar Üzerindeki Etkileri	306
a) İdarî Kamu Hizmetlerinin Kullanıcıları	306
b) Sinaî ve Ticarî Kamu Hizmetlerinin Kullanıcıları	307
3. Personel Üzerindeki Etkileri.....	308
a) Memur Statüsündeki Personel.....	308
b) Sözleşmeli Personel	309
C. Eşitlik İlkesi	309
1. Kullanıcı Adayları	310
2. Kullanıcılar	310
3. Nispî Eşitlik (Meşru Ayrımcılık).....	310
a) “Önemli Durum Farklılığı”	311
b) Kamu Yararı Gereği.....	311
c) Kanunla Öngörülmeye.....	312
Türkiye’de Kamu Hizmetlerinde Eşitlik İlkesi.....	312
a) Mutlak Eşitlik.....	313
b) Nispî Eşitlik	314
Türk Anayasa Mahkemesinin Eşitlik İlkesi Konusundaki Kararları	314
Nispî Eşitliğin Kriteri 1: “Haklı Neden”.....	315
Nispî Eşitliğin Kriteri 2: “Anayasanın 13’üncü Maddesindeki Nedenler”.....	316
Danıştayın Eşitlik İlkesi Konusunda Kararları	317
D. Tarafsızlık İlkesi	319
1. Kaçınma Yoluyla Tarafsızlık.....	320
2. Plüralizm Yoluyla Tarafsızlık	320
3. Objektiflik Yoluyla Tarafsızlık	321
E. Lâiklik İlkesi	321
Kamu Hizmetleri-Dinî Hizmetler Ayrımı.....	322
Kutu 16.1: Din Eğitimi Meselesi.....	323
Kutu 16.2: AİHM’nin Zorunlu Din eğitimi Hakkında <i>Hasan ve Eylem Zengin v. Türkiye</i> Kararı.....	324
Fransa’da Dinsel Hizmetler-Kamu Hizmetleri Ayrımı	325
Personel Bakımından Lâiklik	325
Kullanıcılar Bakımından Lâiklik	326
Fransa’da Başörtüsü ve Lâiklik	327
Dinsel Gün ve Bayramlarda Devam Zorunluluğu	328
Türkiye’de Başörtüsü ve Lâiklik Meselesi	329
a) Personel Bakımından	329

b) Personelin Yakınları Bakımından	330
c) Öğrenciler Bakımından	331
Türban Konusunda Uygulama ve İçtihat	332
Anayasa Mahkemesi Kararı	334
F. Kamu Hizmetlerinin Bedavallığı / Ücretliliği Sorunu	341
1. Sınâî ve Ticarî Kamu Hizmetlerinde Bedavallık/Ücretlilik Sorunu.....	342
2. İdarî Kamu Hizmetlerinde Bedavallık/Ücretlilik Sorunu	342
a) İhtiyarî İdarî Kamu Hizmetlerinde	342
b) Mecburî İdarî Kamu Hizmetleri.....	344
3. Hizmet Bedeli Olarak Alınan Paranın Hukukî Niteliği Sorunu:“Vergi” mi, “Fiyat” mı?.....	345
a) İdarî Kamu Hizmetlerinin Karşılığı Olarak Alınan Paranın Hukukî Niteliği: “Vergi, Resim, Harç veya Benzeri Malî Yükümlülük”tür.....	347
b) Sınâî ve Ticarî Kamu Hizmetlerinin Karşılığı Olarak Alınan Paranın Hukukî Niteliği: “Fiyat”tır	348
Kamu Hizmetlerinin Karşılığı Olan Paranın İstenmesi Şartları.....	349
a) Kamu Hizmetlerinin Karşılığı Olan Para Vergi, Resim, Harç Veya Benzeri Malî Yükümlülük Niteliğindeyse: Kanunla Öngörülmüş Olması Şarttır	349
b) Vergi, Resim, Harç ve Benzeri Malî Yükümlülükler Dışında: Kanun Şart Değildir; Hizmetin Yapılmış Olması Gerekir	349
c) İsteğe Bağlı Belediye Hizmetleri Karşılığı Olarak Para İstenebilmesinin Şartları: Hizmet Sunulmuş Olmalı ve Sunulan Hizmet Belediyenin Aslı (Mecburî) Görevlerinden Olmamalı.....	351
V. Kamu Hizmetlerinin Kurulması	353
Kurma Kavramı	353
a) Faaliyet Bakımından	353
b) Teşkilât Bakımından	354
Devletleştirme ve Özelleştirmenin Kamu Hizmetlerinin Kurulmasıyla veya Kaldırılmasıyla Bir Alakası Yoktur	354
A. Millî Kamu Hizmetleri: Kanunla Kurma	355
Kanunla Kurma	355
3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliği	356
Kamu Hizmetleri KHK ile Kurulabilir mi?	356
Kurma Konusunda Takdir Yetkisi.....	357
Takdir Yetkisinin İstisnaları	359
a) Anayasal Kamu Hizmetleri	359
b) Uluslararası Andlaşmalar.....	359
Anayasaya Aykırı Kamu Hizmeti Kurma Yasağı.....	361
Kâr Amacıyla Kamu Hizmeti Kurma Yasağı	361
Kurmanın Ayrıntısı	362
Kamu Hizmetini Yürütecek Kamu Tüzel Kişisinin Kurulması	362
Bütçe Kanunu Gereği	362
B. Mahallî Kamu Hizmetlerinin Kurulması.....	363
1. Kural.....	363
2. İstisnalar	364
a) Kurma Yasağı	364
b) Kurma Zorunluluğu: Mecburî Mahallî Kamu Hizmetleri	364
c) Kurma İmkânı: İhtiyarî Mahallî Kamu Hizmetleri.....	365

d) Mahallî İdareler, Kendilerine Kanunla Verilmiş Mecburî ve İhtiyarî Görevler Dışında Kamu Hizmeti Kurabilirler mi?	366
e) Kurma Yetkisinin Sınırı: Özel Teşebbüs Hürriyeti	370
Virtüel Kamu Hizmetleri Teorisi.....	371
Yasama Organı ve İdare Kamu Hizmeti Kurmaya Yargı Kararıyla Zorlanamaz	372
VI. Kamu Hizmetlerinin Kaldırılması	373
Kaldırma Kavramı	373
a) Faaliyet Bakımından	374
b) Teşkilât Bakımından	374
A. Kamu Hizmetlerini Kaldırmaya Yetkili Makam	374
1. Kural: Kamu Hizmetinin Kuran Makam Onu Kaldırmaya da Yetkilidir.....	374
2. İstisnalar	375
a) Normlar Hiyerarşisinden Kaynaklanan İstisnalar	375
b) Kanunla Kurulan Bir Kamu Hizmeti, KHK ile Kaldırılabilir	375
B. Kamu Hizmetlerinin Kaldırılmasında Takdir Yetkisi	376
1. Kural.....	376
2. İstisnalar	377
a) Yasama Organının Takdir Yetkisi Anayasayla Sınırlıdır	377
b) Mahallî İdarelerin Takdir Yetkisi Kanunla Sınırlıdır	377
3. Kamu Hizmetlerin Sürdürülmesini İsteme Hakkının Yokluğu	378
4. Kaldırma Konusundaki Takdir Yetkisinin Yargısal Denetiminin Mümkün Olmaması ..	378
5. Kamu Hizmetinin Kaldırılması-Özelleştirme	379
VII. Kamu Hizmetlerinin İşletilme Usûlleri	380
“İşletme Usûlleri” Kavramı	380
İşletme Usûllerinin Serbestçe Belirlenmesi İlkesi	382
a) Merkezî Kamu Hizmetleri Bakımından	382
b) Mahallî Kamu Hizmetleri Bakımından	382
İşletme Usûllerinin Serbestçe Belirlenmesi İlkesinin İstisnaları.....	382
İşletme Usûlünün Seçimi Sorunu Bir Yerindelik Sorunudur.....	383
İşletme Usûllerinin Tasnifi Sorunu.....	384
A. Kamu Hizmetlerinin Kamu Tüzel Kişileri Tarafından İşletilmesi Usûlleri.....	385
1. Emanet Usûlü: Bir Kamu Hizmetinin Bir Kamu İdaresi Tarafından Doğrudan Doğruya İşletilmesi	385
Tanım	385
Örnekler	385
Uygulama Alanı	386
Özellikleri	386
a) Emanet Usûlü Sadece Kamu İdareleri Tarafından Kullanılabilir.....	386
b) Emanet Usûlünde Ayrı Bir Tüzel Kişilik Yoktur	387
c) Emanet Usûlünde Personel Bağımsızlığı Yoktur.....	387
d) Emanet Usûlünde Malvarlığı Bağımsızlığı Yoktur	387
Emanet Usûlünde Hizmetin Organizasyonu.....	387
Emanet Usûlünde Hizmetin İşleyişi	387
Türk İdare Hukukunda Emanet Usûlü Konusunda Yaygın Bir Yanlışlık.....	388
Eleştiri	389
2. Kamu Kurumu Usûlü (Kamu Hizmetinin Bir Kamu Kurumu Tarafından İşletilmesi) 390	
Tanım	390
Örnekler	391

Uygulama Alanı	391
Özellikleri	391
a) Kamu Kurumu Ayır Bir Kamu Tüzel Kişiliğine Sahiptir	391
b) Kamu Kurumları Özerktirler	391
c) Kamu Kurumları Birer Uzmanlık Kuruluşudur	392
d) Kamu Kurumları Bir Kamu İdaresine Bağlıdır	392
Kamu Kurumlarının Kurulması ve Kaldırılması	392
B. Kamu Hizmetinin Bir Özel Hukuk Kişisi Tarafından İşletilmesi Usûlleri	392
Görevlendirme Gereği ve Görevlendirme Çeşitleri	392
1. Tek-Tarafli Görevlendirme (Statüer Görevlendirme): Kamu Hizmetinin Kanunla veya Tek Yanlı İdarî İşleme Görevlendirilen Özel Hukuk Kişisi Tarafından İşletilmesi Usûlü.....	393
a) Kurma Usûlü: Özel Hukuk Tüzel Kişisini Kurarak Görevlendirme.....	393
b) Ruhsat (Lisans) Usûlü: Mevcut Bir Özel Hukuk Kişisinin Verilen İzinle Görevlendirilmesi.....	394
“Şartnameli Ruhsat”	395
Ruhsatın Hukukî Rejimi	395
Örnekler	395
Özel Üniversiteler (Vakıf Üniversiteleri).....	397
c) Kamuya Yararlı Dernek Sayma Kararıyla Görevlendirme Usûlü	398
2. Sözleşmeyle Görevlendirme (Akdî Görevlendirme): Kamu Hizmetinin Sözleşmeyle Görevlendirilen Özel Hukuk Kişisi Tarafından İşletilmesi Usûlü	398
Görevlendirme Sözleşmesi.....	398
(1) Taraflar.....	399
(aa) Gerçek Kişi	399
(bb) Tüzel Kişi	399
(2) Konusu	400
(3) Biçimi.....	400
(4) Niteliği ve Hukukî Rejimi.....	401
(5) Görevlendirme Sözleşmesinin Çeşitleri	401
a) İmtiyaz Usûlü.....	402
b) İltizam Usûlü	403
c) Müşterek Emanet Usûlü	405
d) Vekâlet Usûlü	407
e) Yeni Usûller.....	408
aa) Görevlendirme Sözleşmesi Usûlü (3096 Sayılı Kanun).....	408
bb) Otoyol Yapımı, Bakımı ve İşletilmesiyle Görevlendirme Sözleşmesi Usûlü (3465 Sayılı Kanun)	409
cc) Türk Telekomun Görevlendirilmesi Sözleşmesi Usûlü (4502 Sayılı Kanun ile Değişik 406 Sayılı Kanun)	409
dd) Yap-İşlet-Devret Usûlü (3996 Sayılı Kanun)	410
ee) Yap-İşlet Usûlü (4283 Sayılı Kanun).....	411
ff) Elektronik Haberleşmede Kullanım Hakkının Verilmesi Yoluyla Yetkilendirme Usûlü (5 Kasım 2008 tarih ve 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, m.9)	412
e) Diğer Usûller: İsimsiz Sözleşmelerle Kamu Hizmetlerinin Görülmesi Usûlü ..	413

VIII. İmtiyaz Usûlü	416
A. Tanım, Ayırıcı Unsurlar.....	415
1. Tanım.....	416
2. Ayırıcı Unsurlar.....	418
a) Akdî Unsur.....	418
b) Konu Unsuru.....	418
c) Ücretlendirme Usûlü.....	418
d) Kendi Kâr ve Zararına İşletme Unsuru.....	419
B. Türk Yargı İçtihatlarında İmtiyaz Usûlünün Tanımı.....	419
1. Anayasa Mahkemesinin İmtiyaz Tanımı ve Bunun Eleştirisi.....	419
2. Danıştayın İmtiyaz Tanımı ve Bunun Eleştirisi.....	421
C. İmtiyaz İşleminin Hukukî Niteliği: Karma İşlem.....	425
1. Akdî Hükümler.....	426
2. Düzenleyici Hükümler.....	426
D. İmtiyazın Verilmesi.....	427
İmtiyazcının Seçilmesi.....	427
İmtiyaz Verme Yetkisi.....	428
Danıştayın Düşüncesinin Alınması Usûlü.....	429
Danıştayın Düşüncesinin Bağlayıcılığı.....	430
Danıştayın Düşüncesinin Alınması Usûlünün Eleştirisi.....	431
E. İmtiyazcının Yükümlülükleri ve Hakları.....	433
1. İmtiyazcının Yükümlülükleri.....	433
a) Şahsen İfa Yükümlülüğü.....	433
b) Hizmetin Devamlılığını Sağlama Yükümlülüğü.....	433
c) Hizmeti Değişen Koşullara Uydurma Yükümlülüğü.....	434
d) Denetlenmeye Katlanma Yükümlülüğü.....	434
2. İmtiyazcının Hakları.....	434
a) Malî Dengesinin Korunmasını İsteme Hakkı.....	434
b) Kendisine (İmtiyazcıya) Sağlanan Avantajlara Saygı Gösterilmesini İsteme Hakkı.....	435
c) Ücret İsteme Hakkı.....	435
d) Yargısal Başvuru Hakkı.....	436
F. İmtiyaz Veren İdarenin Yükümlülükleri ve Yetkileri.....	437
1. İmtiyaz Veren İdarenin Yükümlülükleri.....	437
2. İmtiyaz Veren İdarenin Yetkileri.....	437
a) Denetleme Yetkisi.....	437
b) Tek Yanlı Değişiklik Yapma Yetkisi.....	438
c) Müeyyide Uygulama Yetkisi.....	439
aa) Parasal Müeyyideler.....	439
bb) Geçici El Koyma.....	439
cc) İmtiyazın Düşürülmesi.....	439
G. İmtiyazın Sona Ermesi.....	439
1. Sona Erme Sebepleri.....	440
a) Sürenin Dolması.....	440
b) İmtiyazın Düşürülmesi.....	440
c) İmtiyazcının Kusuru Dolayısıyla Fesih.....	440
d) Kamu Yararına Fesih.....	440
e) Akdî Geri Satın Alma (<i>Rachat contractuel</i>).....	441
f) Karşılıklı Anlaşmayla Fesih.....	442

2. Sona Erme Hâlinde Malların Paylaşımı.....	442
a) Dönen Mallar	442
b) Alınan Mallar	442
c) Özel Mallar.....	443
H. İmtiyaz Sözleşmelerinde Muhakeme Hukuku Kuralları	443
Mahkemenin Yetkileri.....	444
Tahkim Yolu	444
I. Değerlendirme	444
Ek-1: Türk Hukukunda Kamu Hizmetlerinin Özel Kişilerce İşletilmesi Usûlleri.....	448
A. Elektrik Üretimi ve Dağıtım (3096 Sayılı Kanun)	448
B. Otoyol Yapımı ve İşletilmesi (3465 Sayılı Kanun)	452
C. Genel Olarak Yap-İşlet-Devret Usûlü (3996 Sayılı Kanun).....	453
D. Anayasa Mahkemesinin İçtihadı	454
E. Tali Kurucu İktidarın Tepkisi: 13 Ağustos 1999 Tarihli Anayasa Değişikliği	457
Ek-2: Türkiye’de Telekomünikasyon Kamu Hizmetinin Özel Kişilerce Yürütülmesi Usûlleri
A. 5 Kasım 2008 Tarih ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunundan Önce (27 Ocak 2000 Tarih Ve 4502 Sayılı Kanunla Değişik 4 Şubat 1340 Tarih ve 406 Sayılı Telgraf Ve Telefon Kanununa Göre)	459
1. Görev Sözleşmesi	459
2. İmtiyaz Sözleşmesi.....	460
3. Telekomünikasyon Ruhsatı	462
4. Genel İzin	463
B. 5 Kasım 2008 Tarih ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunundan Sonra.....	464
1. Bildirim Usûlü.....	464
2. Kullanım Hakkının Verilmesi Usûlü	464
Kamu Hizmeti Konusunda Ek Bibliyografya	466

Bölüm 17 KOLLUK

I. Kamu Düzeni Kavramı	472
A. Klasik Anlayış: “Geleneksel Üçlü”.....	472
1. Kamu Güvenliği	473
2. Kamu Huzuru	473
3. Kamu Sağlığı.....	473
B. Modern Anlayış.....	473
1. Genel Ahlâk Unsuru	474
2. Kamusal Estetik.....	474
3. İnsan Onuru.....	476
4. Bireylerin Kendilerine Karşı Korunması	476
C. Türkiye’de Kamu Düzeni Kavramı	476
II. İdarî Kolluk - Adlî Kolluk Ayrımı.....	477
A. Ayrımın Kriteri	478
1. Önleme-Bastırma.....	477
Önleme Bastırma Kriterinin Yetersizliği.....	479

2. Fransa'da 1951 Tarihli <i>Baud ve Dame Noulek</i> Kararlarında Geliştirilen Kriter: "Belirli Bir Suçla İlgili Olma"	479
3. Mevzuatımızdaki Ayrım	481
B. Ayrımın Sonuçları	483
C. Ayrım Konusundaki Güçlükler	485
1. Organik Karışma	485
2. Fonksiyonel Karışma	486
III. İdarî Kolluğun Özellikleri	489
1. Tek-Tarafılık	490
2. Devredilemezlik	490
3. Mecburilik (Bağlı Yetki)	491
4. Kamu Gücüne Dayanma	492
5. Hak Yaratıcı Olmama ve Geri Alınabilme	492
6. Sorumluluk İçin Ağır Kusur Şartı	492
IV. Genel İdarî Kolluk - Özel İdarî Kolluk Ayrımı	491
A. Tanımlar	493
B. Ayrımın Kriteri	494
1. Aslı Farklılık (Ayrımın Kriteri)	494
2. Tali Farklılıklar	494
a) Amaç Farklılığı	495
b) Yetkili Makam Farklılığı	495
c) Usûl Farklılığı	496
C. Ayrımın Gereği	497
1. Özel Koruma İhtiyacı	497
2. Daha Ağır Müeyyide İhtiyacı	497
D. Ayrımın Sonuçları	498
1. Hakimin Denetiminin Kapsamı Bakımından	498
2. Müeyyide Bakımından	498
E. Türkiye'de Genel İdarî Kolluk ve Özel İdarî Kolluk Ayrımı	499
1. Genel İdarî Kolluk	499
a) Merkezi İdare Kolluğu (Devlet Kolluğu)	500
b) Mahallî İdare Kollukları	500
2. Özel İdarî Kolluk	503
V. Kolluk Makam, Amir ve Personeli	504
Kolluk Makamı-Kolluk Amiri-Kolluk Personeli Ayrımı	504
Fransa'da Kolluk Makamları ve Personeli	504
Türkiye'de Kolluk Makamları, Amirleri ve Personeli	505
A. Genel İdarî Kolluk Makam, Amir ve Personeli	506
1. Merkezi İdare Kolluk Makam, Amir ve Personeli	506
a) Merkezi İdare Kolluk Makamları	506
aa) Bakanlar Kurulu	507
bb) İçişleri Bakanı	507
cc) Valiler	507
dd) Kaymakamlar	508
ee) Bucak Müdürleri	508
b) Merkezi İdare Kolluk Amirleri	508
aa) İçişleri Bakanı	509

bb) Valiler.....	509
cc) Kaymakamlar.....	511
dd) Bucak Müdürleri.....	511
c) Merkezî İdare Kolluk Personeli	512
Polis ile Jandarma Arasındaki Görev Ayırımı	512
aa) Polis	513
bb) Jandarma.....	514
Teşkilât	514
Personel	514
Çift Yönü	515
Görevleri	515
Jandarmanın İçişleri Bakanlığına ve Mülkî İdare Amirlerine Bağlılığı	516
cc) Çarşı ve Mahalle Bekçileri	517
dd) Muhtarlar.....	518
ee) Genel İdarî Kolluk Personelinin Yetmemesi Durumunda Silahlı Kuvvetler	518
2. Mahallî İdare Kolluk Makam, Amir ve Personeli	519
a) İl Özel İdaresi Kolluğu.....	520
aa) Kolluk Makamı: İl Genel Meclisi ve İl Daimî Encümeni ve Bazen İl Genel Meclisi + Vali.....	521
bb) Kolluk Amiri: Vali	522
cc) Kolluk Personeli	522
b) Belediye Kolluğu	524
aa) Kolluk Personeli: Belediye Zabıtası.....	525
bb) Kolluk Amiri: Belediye Başkanı	525
cc) Kolluk Makamı: Belediye Meclisi ve Encümeni	526
c) Köy Kolluğu.....	526
aa) Kolluk Personeli: Köy Korucusu	527
bb) Kolluk Amiri: Muhtar.....	528
cc) Kolluk Makamı: Muhtar	528
B. Özel İdarî Kolluk Makam, Amir ve Personeli.....	529
1. Orman Kolluğu.....	529
2. Gümrük Kolluğu	529
3. Tarım Kolluğu	530
4. Kara Av Kolluğu	530
5. Su Av Kolluğu.....	531
6. Hayvan Kolluğu	532
7. Çevre Kolluğu	532
EK: "Özel Güvenlik" Meselesi	533
1. Özel Güvenlik, Bir Genel İdari Kolluk mu, Yoksa Bir Özel İdari Kolluk mudur?	529
2. Özel Güvenliğin Özelliği ve Kamusalılığı Meselesi.....	535
a) 2495 Sayılı Kanun Döneminde (1981-2004 Arasında)	535
b) 5188 Sayılı Kanun Döneminde (2004'ten Sonra).....	537
VI. Kolluk Yetkilerinin Çatışması ve Yarışması	538
A. Merkezî İdare Kolluk Makamları Arasında Çatışma ve Yarışma	538
1. Kural Olarak Alt Kolluk Makamı, Üst Kolluk Makamının İşlemine Aykırı İşlem Yapamaz.....	539
2. Ancak Alt Kolluk Makamı, Üst Kolluk Makamının İşlemine Nazaran Daha Sınırlandırıcı Kolluk İşlemi Yapabilir	539

B. Merkezî İdare Kolluğu ile Mahallî İdare Kolluklarının Çatışması ve Yarışması	540
1. Kural Olarak Mahallî İdare Kolluğu, Merkezî İdare Kolluğuna Aykırı İşlem Yapamaz.....	540
2. Ancak Mahallî İdare Kolluğu, Merkezî İdare Kolluğunun İşlemine Nazaran Daha Sınırlandırıcı Kolluk İşlemi Yapabilir.....	540
C. Mahallî İdare Kolluklarının Kendi İçinde Çatışması ve Yarışması	542
D. Genel Kolluk Yetkileri ile Özel Kolluk Yetkilerinin Çatışması ve Yarışması	543
1. Özel Kolluk Yetkisi Genel Kolluk Yetkisini Saf Dışı Bırakır	544
2. Bazı Durumlarda Özel Kolluk Yetkisi Yanında Genel Kolluk Yetkisi de Kullanılabilir	545
3. Genel Kolluk, Bazı Durumlarda Özel Kolluğun Yerine Geçebilir	546
4. Bazen Bir Makam Aynı Zamanda Genel Kolluk ve Özel Kolluk Yetkilerine Sahip Olabilir	546
E. Özel Kolluk Yetkilerinin Kendi Arasında Çatışması ve Yarışması	547
VII. Kolluk Usûlleri	547
A. Serbestlik Usûlü (Düzeltilici Sistem)	548
B. İzin Usûlü (Önleyici Sistem).....	549
C. Bildirim Usûlü	551
VIII. Kolluk Tedbirleri (Kolluk Eylem ve İşlemleri)	552
Kolluk Tedbiri-Müeyyide Farkı	552
Kolluk Tedbiri Alma Zorunluluğu	553
Kolluk Tedbiri Çeşitleri.....	555
A. Düzenleyici Kolluk İşlemleri	555
1. Merkezî İdare Kolluk Makamlarının Düzenleyici Kolluk İşlemleri	555
2. Mahallî İdare Kolluk Makamlarının Düzenleyici Kolluk İşlemleri.....	557
3. Özel Kolluk Makamlarının Düzenleyici Kolluk İşlemleri	559
Düzenleyici Kolluk İşlemlerinin Zaman Bakımından Uygulanması	560
B. Bireysel Kolluk İşlemleri	560
Kanuna ve Düzenleyici İşleme Dayanma Zorunluluğu	561
Bireysel Kolluk İşlemleri Çeşitleri	560
1. Emir veya İhtar.....	562
2. Yasaklama (Faaliyetten Men Etme) Kararları	563
3. Erteleme Kararı	564
4. Kapatma Kararı	564
5. İzin Verme veya Vermeme Kararları	563
6. Alındı Belgesi Verme.....	565
C. Kolluk Eylemleri.....	566
IX. Kolluk Eylem ve İşlemlerinin Hukuka Uygunluğunun Şartları (Kolluk Yetkisinin Sınırları)	567
A. Kolluk Eylem ve İşlemi Kanuna Dayanmalıdır	568
B. Kolluk Eylem ve İşlemi, Anayasanın İlgili Maddesinde Öngörülen Sebeplere Dayanmalıdır	570
C. Kolluk Eylem ve İşlemi, Anayasanın Sözüne ve Ruhuna Uygun Olmalıdır	573
1. Anayasanın Sözüne Uygunluk.....	573
2. Anayasanın Ruhuna Uygunluk.....	573
D. Kolluk Eylem ve İşlemi, Temel Hak ve Hürriyetlerin Özlerine Dokunmamalıdır.....	574
E. Kolluk Eylem ve İşlemi “Demokratik Toplum Düzeninin Gerekleri”ne Aykırı Olmamalıdır.....	574

F. Kolluk Eylem ve İşlemi “Lâik Cumhuriyetin Gerekları”ne Aykırı Olmamalıdır	575
G. Kolluk Eylem ve İşlemi “Ölçünlülük İlkesi”ne Aykırı Olmamalıdır	575
1. Elverişlilik İlkesi	576
2. Gereklilik İlkesi	577
3. Oranlılık İlkesi	578
Ölçünlülük Değerlendirmesinde “Yer” ve “Zaman” Unsurları	578
Ölçünlülük Denetiminin Yerindelik Denetimine Dönüşme Tehlikesi	580
Fransa’da Ölçünlülük İlkesi	579
H. Kolluk Eylem ve İşlemi Öngöröldüğü Amaç Dışında Kullanılmamalıdır	583
Ek: Kolluk İşleminin Hukuka Uygunluğu İçin, İşlemin Konusu Olan Fiilin Suç Teşkil Etmesi şart Değildir	584

X. Kolluk Yetkisinin Genişlemesi (Olağanüstü Yönetim Usûllerinde Kolluk

Yetkisinin Sınırları)	586
A. Olağanüstü Yönetim Usûlleri	588
1. Olağanüstü Hâl	588
Sebepleri	588
Olağanüstü Hâlin İlânı	588
Olağanüstü Hâl Kolluk Makamları	590
Olağanüstü Hâlin Sona Ermesi	590
Olağanüstü Hâl İlânının Sonuçları	590
a) Kolluk Makamları, Vatandaşlar İçin Para, Mal ve Çalışma Yükümlüğü şeklinde Kolluk Tedbirleri Alınabilir	590
b) Kolluk Makamları, Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasını Kısmen veya Tamamen Durduran Kolluk Tedbirleri Alabilirler	591
c) Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Kararnamesi Çıkarılabilir	592
2. Sıkıyönetim	592
Sebepleri	593
Sıkıyönetim İlânı	593
Sıkıyönetim İlânının Sonuçları	594
a) Kolluk Makamları Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılması Kısmen veya Tamamen Durdurabilir	595
b) Sıkıyönetim Kanun Hükmünde Kararnamesiyle Kolluk Tedbirleri Öngörülebilir	595
c) Kolluk Yetkileri, Askerî Makamlara Geçer	596
B. Olağanüstü Yönetim Usûllerinde Kolluk Yetkilerinin Sınırları	596
1. Kolluk Tedbiri, Savaş, Seferberlik, Sıkıyönetim veya Olağanüstü Hallerden Birin Mevcut Olduğu Durumda Alınmalıdır	597
2. Kolluk Tedbiri Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlölükleri İhlâl Etmemelidir ..	597
3. Kolluk Tedbiri, Ölçünlülük İlkesine Uygun Olmalıdır	599
4. Kolluk Tedbiri Anayasanın 15’inci Maddenin İkinci Fıkrasında Sayılan Hak ve İlkelerden Oluşan Çekirdek Alana Dokunmamalıdır	599
C. Olağanüstü Yönetim Usûllerinde Yargısal Denetim	600
1. Olağanüstü Hâl veya Sıkıyönetim İlânı İşlemleri Üzerindeki Yargısal Denetim ...	600
a) Olağanüstü Hâl veya Sıkıyönetim İlânına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı Üzerindeki Yargısal Denetim	600
b) Olağanüstü Hâl veya Sıkıyönetim İlânına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararının TBMM Tarafından Onaylanması Kararı Üzerindeki Yargısal Denetim	602
2. Olağanüstü Hâl veya Sıkıyönetim Makamlarının İşlemleri Üzerindeki Yargısal Denetim	603

XI. Kolluk Eylem ve İşlemlerinden Dolayı İdarenin Sorumluluğu.....	605
A. Kusurlu Sorumluluk.....	605
1. Ağır Kusur.....	606
2. Basit Kusur.....	606
B. Kusursuz Sorumluluk.....	607
1. Risk İlkesi.....	607
2. Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulması İlkesi.....	608
XII. Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi (Kolluk Tedbirlerinin Cebrî İcrası)	609
Türkiye’de Cebrî İcrayı Öngören Mevzuat.....	610
Silah Kullanma.....	611
Acil Durumlar	611
Kolluğun Hukuka Aykırı Olarak Cebir Kullanmasının Müeyyidesi	612
XIII. Kolluk Tedbirlerinin Müeyyideleri.....	611
A. Cezaî Müeyyideler: Pahis veya Adlî Para Cezası	611
B. İdarî Müeyyideler.....	615
1. İdarî Müeyyide Çeşitleri	615
2. Kolluk Tedbirlerine Müeyyide Teşkil Etmek Bakımından Çeşitli Kabahatler	616
a) "Emre Aykırı Davranış Kabahati"	616
b) Diğer Kabahatler (Özel Müeyyideler)	617
3. İdarî Müeyyidelerin Verilmesi ve Uygulanması Usûlü	618
Kolluk İle İlgili Ek Bibliyografya	620

Beşinci Kısım İDARENİN HAREKET ARAÇLARI

Bölüm 18 KAMU GÖREVLİLERİ

I. Genel Olarak.....	623
“Kamu Görevlisi” Teriminin Değişik Anlamları	623
1. En Geniş Anlamda Kamu Görevlisi: Kamu Personeli.....	623
2. Geniş Anlamda Kamu Görevlisi.....	624
3. Dar Anlamda Kamu Görevlisi	624
4. En Dar Anlamda Kamu Görevlisi.....	625
“Kamu Görevi” ve “Kamu Görevi Hukuku” Kavramları	625
Kamu Görevi Hukuku-Yönetim Bilimi, Ekonomi, Maliye	626
Türk Doktrininde Kamu Görevlileri Konusuna Gösterilen Haksız İlgi	626
Kamu Görevi Hukuku-İş Hukuku.....	627
II. Kamu Görevlilerinin Tanımı ve Kamu Görevlisi Olmayanlardan Ayrılması	627
A. Pozitif Hukuk.....	628
1. Anayasamızda (m.128) “Kamu Görevlisi” Kavramı Değil, “Kamu Görevlileri Tarafından Yapılması Gereken Görevler” Tanımlanmıştır.....	628
- Bir Tanım	629
- m.128/1’deki Şartlar Neyin Şartları?.....	629
- Kamu Görevlileri Tarafından Görülmesi Gereken Görevler	629
a) Söz Konusu Hizmetin Devlet, Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve Diğer Kamu Tüzel Kişilerinin Yürütmekle Yükümlü Olduğu Kamu Hizmeti Olması Şartı. 630	

b) Söz Konusu Kamu Hizmetinin “Genel İdare Esasları”na Göre Yürütülmesi Şartı ..	630
Genel İdare Esasları Kavramının Tanımı Sorunu	630
Doktrin	630
Mevzuat	630
Anayasa Mahkemesi Kararları	631
Görüşümüz	634
Türkiye’de KİT Personeli	634
399 Sayılı KHK, m.3.	634
c) Söz Konusu Görevin Aslı ve Sürekli Nitelikte Bir Görev Olması Şartı	635
Şartların Kümülatifliği	636
2. Devlet Memurları Kanununda Kamu Görevlisi Tanımı Yoktur	636
B. Doktrinde “Kamu Görevlisi” Tanımı ve Kamu Görevlisi Olmayanlardan Ayrılması .	637
1. Bir Kamu Tüzel Kişisine Bağlı Olma Şartı	636
2. İstihdam Edilme Şartı	638
a) Sağlayıcılar, İmtiyazcılar, Müteahhitler, vs.....	639
b) Gönüllü İşbirlikçiler.....	640
c) Arızî Yükümlülükler	640
d) Noterler	641
3. Bir Kamu Tüzel Kişisine “Kamu Hukuku Bağlı” ile Bağlı Olma Şartı	641
a) Statüter Bağ.....	641
b) Akdî Bağ.....	641
aa) İdarî Kamu Hizmetleri	642
bb) Sınai ve Ticarî Kamu Hizmetleri	642
İstisnalar	643
Şartların Kümülatifliği	643
Kutu 18.1: Vakıf Üniversitesi öğretim Üyeleri Kamu Görevlisi midir?.....	643

III. Kamu Görevlisi Türleri: Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri

(Memur ve Memur Olmayan Kamu Görevlisi Ayrımı)	644
A. Fransa’da Memur-Memur Olmayan Kamu Görevlisi Ayrımı	644
1. Atanma Şartı	645
2. Daimîlik Şartı: Daimî Bir Görevi Daimî Olarak İşgal Etme	645
3. Asalet (<i>Titularisation</i>) Şartı	646
B. Türkiye’de “Memurlar” ile “Diğer Kamu Görevlileri” Arasındaki Ayrım	646
1. Memurlar	647
a) Devlet veya Diğer Kamu Tüzel Kişilerinde Çalışma Şartı	648
b) Genel İdare Esaslarına Göre Yürütülen Kamu Hizmetini İfa Etme Şartı	648
c) Aslı ve Sürekli Nitelikte Bir Görev Yapma Şartı	648
Hatırlatma: Anayasada Memur Tanımı Yoktur	649
Uyarı: Türk Ceza Kanunundaki Kamu Görevlisi Tanımı İdare Hukukunda Geçerli Değildir	649
2. Diğer Kamu Görevlileri	650
a) Sözleşmeli Personel	651
aa) Devlet Memurları Kanununun 4’üncü Maddesinin B Bendine Uyarınca Çalıştırılan Sözleşmeli Personel	651
bb) Özel Kanunlara (3056, 4678, 4924) Göre Çalıştırılan Sözleşmeli Personel	652
KİT’lerdeki Sözleşmeli Personel	653
b) Geçici Personel	654

IV. Kamu Görevlilerinin Hukukî Statüsü	654
A. Memurların Hukukî Statüsü	655
1. Memurların Hukukî Durumunda Her Zaman Değişiklik Yapılabilir	656
2. Memurluk Durumuna İlişkin Özel Anlaşmalar, Özel Düzenlemeler Yapılamaz ..	657
- Atama İşleminin Hukukî Niteliği.....	658
B. Diğer Kamu Görevlilerinin (Sözleşmeli Personel ve Geçici Personelin) Hukukî Statüsü	659
1. Sözleşmeli Personelin Hukukî Durumu da Büyük Ölçüde İdare Tarafından Düzenleyici İşlemlerle Tek Yanlı Olarak Belirlenir ve Değiştirilir	660
2. Sözleşmeli Kamu Görevlilerinin Hukukî Durumuna İlişkin Özel Anlaşmalar, Özel Düzenlemeler Yapılabilir	660
3. İhtihatlar Nedeniyle de Sözleşmeli Kamu Görevlilerinin Durumu Memurlara Benzemektedir.....	661
V. Sözleşmeli Personel - İççi Ayrımı (İdarî Hizmet Sözleşmesi - Hizmet Akdî)	661
A. Fransa'da.....	661
B. Türkiye'de.....	662
Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları	663
Danıştay Kararları	665
Eleştirisi	667
VI. Devlet Memurları Kanununa Göre Memurların Tâbi Tâbi Olduğu Hukukî Rejim	668
- Devlet Memurları Kanunu.....	669
VII. Devlet Memurları Kanununa Göre Memurluk Mesleği, Memurluk Sınıfları ve Kadrolar	670
A. Memurluk Mesleği.....	670
1. Sınıflandırma İlkesi	670
2. Kariyer İlkesi.....	671
3. Liyakat İlkesi.....	671
B. Memurluk Sınıfları.....	672
Sınıf.....	672
Derece	672
Kademe	672
Devlet Memurları Kanununa Göre Memurluk Sınıfları	673
1. Genel İdare Hizmetleri Sınıfı	673
2. Teknik Hizmetler Sınıfı.....	673
3. Sağlık Hizmetleri ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfı	673
4. Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı	674
5. Avukatlık Hizmetleri Sınıfı.....	674
6. Din Hizmetleri Sınıfı.....	674
7. Emniyet Hizmetleri Sınıfı	674
8. Yardımcı Hizmetler Sınıfı.....	674
9. Mülki İdare Amirliği Hizmetleri Sınıfı	675
10. Milli İstihbarat Hizmetleri Sınıfı	675
C. Kadrolar	675
VIII. Memurluğa Giriş	677
A. Memurluğa Girişte İlkeler.....	677
1. Serbestlik İlkesi	677
2. Eşitlik İlkesi.....	678

3. Görevin Gerektirdiği Niteliklerden Başka Nitelik Aranmaması İlkesi	680
B. Memur Olma Koşulları	681
1. Genel Şartlar.....	681
a) Türk Vatandaşı Olmak	681
b) Fiil Ehliyeti.....	681
c) Yaş Şartı.....	682
d) Öğrenim Şartı.....	682
e) Kamu Haklarından Mahrum Bulunmamak	683
f) Mahkûm Olmamak	683
Erteleme.....	684
Şartlı Salıverme	685
İçtima Meselesi	685
g) Askerlik Şartı	686
h) Sağlık Şartı.....	686
2. Özel Şartlar.....	687
a) Diploma Almış Olmak	687
b) Kurumların Özel Kanun veya Diğer Mevzuatında Aranılan Şartları Taşımak	687
Koşulların İspatı	687
Atama Konusunda Takdir Yetkisi	687
C. Atama Yapılacak Kadroların Belirlenmesi ve Duyurulması	687
D. Sınavlar	690
Yönetmeliğin Kapsamı.....	691
Sınav: KPSS.....	691
Seçme ve Yerleştirme Usûlü	691
a) A Grubu Kadrolar İçin Memur Seçme	691
b) B Grubu Kadrolar İçin Seçme ve Yerleştirme	692
E. Adaylık (Aday Memur Olarak Atanma).....	693
F. Atama (Asli Memurluğa Atanma).....	694
Atamaya Yetkili Makam	694
G. İşe Başlama	695
H. Yer Değiştirme Suretiyle Atanma.....	695
I. Kurumlar Arası Nakil	696
J. İstisnai Memurluklara Atama.....	696
Fransa'da İstisnai Memuriyetler.....	693
K. Memurların Hizmet İçi Eğitimi.....	698
IX. Memurların Değerlendirilmesi ve İlerlemesi.....	699
A. Memurların Değerlendirilmesi.....	699
B. Memurların İlerlemesi.....	702
1. Kademe İlerlemesi.....	703
2. Derece İlerlemesi.....	703
X. Memurluk Statüsünde Kısıntı Yapan Hâller: Kadro Açığı ve	
Görevden Uzaklaştırma.....	704
A. Kadro Açığı	704
B. Görevden Uzaklaştırma.....	704
Tanım	705
Sebepleri.....	705
Yetkili Makamlar	706

Sonuçları	706
Kaldırılması	706
İtiraz	707
Dava	707
XI. Memurluğun Sona Ermesi	708
A. Çekilme (İstifa)	708
B. Çekilmiş (Müstafi) Sayılma	711
C. Memurluktan Çıkarma (İhraç)	712
1. Disiplin Cezası Olarak Memurluktan Çıkarma	713
2. Olumsuz Sicil Nedeniyle Memurluktan Çıkarma	713
Meslekten Çıkarma.....	714
D. Koşullarda Eksiklik.....	714
E. Bağdaşmazlık	714
F. Ölüm.....	715
G. Emeklilik.....	715
Emekliye Sevk Onayı.....	715
1. Emeklilik Nedenleri	715
a) Zorunlu Nedenlerle Emeklilik	716
aa) Yaş Haddi Nedeniyle Emeklilik (Yaş Haddinden Emeklilik)	716
bb) Malûllük Nedeniyle Emeklilik (Malûlen Emeklilik)	717
b) Memurun İsteği Üzerine Emeklilik.....	718
c) İdarenin İsteği Üzerine Emeklilik (Re'sen Emeklilik).....	719
2. Emeklilere Sağlanan Malî Haklar.....	720
a) Yaşlılık Aylığı.....	720
b) Malûllük Aylığı	721
c) Ölüm Sigortası Aylığı	721
d) Yaşlılık toptan Ödemesi ve İhya	722
3. Emeklilik Haklarının Düşmesi ve Zamanaşımı	723
4. Emeklilerin Yeniden Göreve Alınması.....	723
XII. Memurların Tâbi Olduğu Yükümlülükler ve Yasaklar	724
A. Memurların Yükümlülükleri	725
1. Anayasaya ve Kanunlara Sadakat Ödevi	725
2. Devlete Bağlılık.....	725
3. Tarafsızlık Ödevi.....	727
4. İtaat Ödevi	728
Kanunsuz Emir.....	728
5. Hizmeti Şahsen ve Kesintisiz Olarak Görme Ödevi	729
6. Mal Bildiriminde Bulunma Ödevi	730
7. Kıyafet Mecburiyeti	730
8. İkamet Mecburiyeti	730
9. Resmî Belge, Araç ve Gereçleri Geri Verme Ödevi	731
B. Memurların Tâbi Oldukları Yasaklar	731
1. İkinci Görev Yasağı.....	731
2. Ticaret veya Diğer Kazanç Getirici Faaliyetlerde Bulunma Yasağı	732
3. Grev Yasağı.....	733
4. Toplu Eylem ve Hareketlerde Bulunma Yasağı	734
5. Hediye Alma, Menfaat Sağlama Yasağı.....	735

6. Siyasî Partilere Girme Yasası.....	735
7. Gizli Bilgileri Açıklama Yasası	735
8. Basına Bilgi veya Demeç Verme.....	736
9. Dernek Kurma ve Derneklere Üye Olma Yasası.....	736
10. Ayrıldığı Kuruma Karşı Görev Alma Yasası	736
XIII. Memurların Hakları.....	737
A. Memurluk Teminatı (Güvenlik Hakkı)	737
B. Hizmet Hakkı	739
C. Müracaat, Şikayet ve Dava Hakkı	740
D. Sendika Hakkı.....	740
E. İzin Hakkı.....	741
1. Yıllık İzin	741
2. Mazeret İzni.....	742
3. Hastalık İzni	742
4. Aylıksız İzin	743
F. Aylık Hakkı	744
Hukukî Niteliği.....	744
Tanım	744
İlkeler	745
a) Tek Aylık İlkesi	745
b) Aleniyet İlkesi.....	745
c) Denklik İlkesi.....	745
Aylığın Saptanması	745
a) Gösterge	746
b) Katsayı	746
Ek Göstergeler, Taban Aylığı, Kıdem Aylığı, Yan Ödemeler.....	746
G. Yolluk Hakkı	747
H. Diğer Sosyal Haklar	747
XIV. Memurların Disiplin Rejimi.....	747
A. Disiplin Hukuku-Ceza Hukuku İlişkisi	747
1. Müeyyide Bakımından	747
2. Cezalandırılan Fiiller Bakımından.....	748
3. Failler Bakımından	749
4. Yetkili Organlar Bakımından	749
5. Genel Af Bakımından.....	749
B. Disiplin Cezaları	750
1. Niteliği.....	750
2. Türleri.....	750
3. İlkeler	751
a) “Nulla Poena Sine Lege” İlkesi.....	751
b) “Non Bis In Idem” İlkesi	752
c) Geçmişe Etki Yasası İlkesi	752
d) Ölçülülük İlkesi	752
e) Daha Hafif Cezaya Karar Verme Yetkisi.....	753
f) Gereğe İlkesi.....	754
g) Kılık Değiştirmiş Disiplin Cezası Verme Yasası.....	754
4. Disiplin Cezası-İç Düzen Tedbiri Ayrımı.....	755

C. Disiplin Suçları	755
1. Disiplin Suçları Alanında Kanunilik İlkesi Geçerli midir?.....	755
2. Disiplin Suçunun Tanımı ve Unsurları	759
a) Fiil Unsuru: Ortada Memurun Belirli Bir Fiili Olmalıdır.....	760
b) Görev Unsuru: Bu Fiil, Memurun Görevi İçinde veya Görev Dolayısıyla İşlenmiş Olmalıdır.....	759
c) Kusur Unsuru: Bu Fiil, Kusurlu Olmalıdır.....	761
2. Devlet Memurları Kanununun Öngördüğü Disiplin Suçları	762
a) Uyarma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları	764
b) Kınama Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları	764
c) Aylıktan Kesme Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları	765
d) Kademe İlerlemesinin Durdurulması Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları	765
e) Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları.....	765
Tekerrür.....	765
Öngörülmemiş Disiplin Suçları.....	767
D. Disiplin Cezası Vermeye Yetkili Makamlar	768
Genel Olarak	768
Devlet Memurları Kanununa Göre	768
E. Disiplin Usûlü	771
1. Disiplin Soruşturması Açılması Kararı.....	771
2. Disiplin Soruşturması Açılmasında Zamanaşımı	771
3. Disiplin Soruşturması - Ceza Kovuşturması.....	772
4. Görevden Uzaklaştırma	773
5. Soruşturmanın Yapılması	773
Soruşturma Açma Zorunluluğu: Doğrudan Disiplin Cezası Verme Yasağı	774
Disiplin Amiri Soruşturmayı Kendisi de Yapabilir	775
6. Savunma Hakkı	776
7. Disiplin Kurulları Önünde Çelişme İlkesi	777
8. Soruşturma Raporunun Düzenlenmesi	777
9. Disiplin Cezası Kararının Alınması	777
15 Günlük Sürenin Niteliği	778
10. Tebliğ	778
11. Uygulama	779
F. Disiplin Cezalarına Karşı Başvuru Yolları	779
1. İdarî Başvuru	779
a) Uyarma ve Kınama Disiplin Cezalarına Karşı İdarî Başvuru (İtiraz) Yolu.....	779
b) Aylıktan Kesme, Kademe İlerlemesinin Durdurulması ve Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezalarına Karşı İdarî Başvuru (İtiraz) Yolu.....	780
<i>Reformatio in Pejus</i> Yasağı.....	781
2. Yargısal Başvuru	781
a) Aylıktan Kesme, Kademe İlerlemesinin Durdurulması ve Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezalarına Karşı Yargısal Başvuru.....	781
b) Uyarma ve Kınama Disiplin Cezalarına Karşı	782
Anayasa, m.129/3'ün Anlamı: Bu Hüküm, Yargı Yolunu Doğrudan Doğruya Kapatmamakta, Kapatılmasına İzin Vermektedir.....	784
a) "Yargı Yolu Kapalıdır" Denebilir.....	785
Yönetmelik veya Tüzükle Yargı Yolu Kapatılamaz.....	785
b) "Yargı Yolu Açıktır" Denebilir	788

c) Bir Şey Denmez.....	785
Özel Personel Kanunlarında Hüküm Bulunmaması Hâlinde, Devlet Memurları Kanununun Uyarma ve Kınama Cezalarını Yargı Denetimi Dışında Bırakan 136'ncı Maddesi Hükmü, Özel Personel Kanunlarına Tâbi Personel Bakımından da Geçerlidir.....	789
Devlet Memurları Kanununa Hiçbir Şekilde Tâbi Olmayan Personel Bakımından Yukarıdaki Sonuç Geçerli Değildir.....	791
EK: Danıştay Kararları Işığında Çeşitli Kamu Görevlileri Uyarma ve Kınama Disiplin Cezaları Karşı Dava Açıp Açamayacakları Hususu.....	791
1. Devlet Memurları.....	791
2. İlk ve Orta Öğretim Öğretmenleri.....	792
3. Türkiye İş Kurumu Personeli.....	792
4. SGK Personeli.....	793
5. TRT Personeli.....	793
6. Emniyet Personeli.....	793
7. Yükseköğretim Personeli.....	794
8. Türk Silahlı Kuvvetleri Personeli.....	795
G. Disiplin Cezalarının Ortadan Kalkması.....	799
1. Kendiliğinden: Silinme.....	799
2. İdare Tarafından.....	800
3. Mahkeme Tarafından.....	800
4. Yasama Organı Tarafından: Af.....	800
XV. Memurlar Hakkında Ceza Kovuşturması.....	801
Memurların Korunması İhtiyacı.....	801
İsnat ve İftiralara Karşı Koruma.....	801
Cezâ Koruma: Anayasal İlkeler.....	801
Memurların Yargılanması Rejimi.....	802
A. Genel Kurallara Göre Memurların Yargılanması Usûlü.....	802
B. 3628, 5816, 298, 1402 ve 3713 Sayılı Kanunlara Göre Memurların Yargılanması Usûlü..	802
C. 4483 Sayılı Kanuna Göre Memurların Yargılanması Usûlü.....	803
Kanunun Kapsamı.....	803
Kanunun Kapsam Dışında Kalanlar.....	803
a) Özel Soruşturma ve Kovuşturma Usûllerine Tâbi Olan Kişiler.....	803
b) Suçun Niteliği Yönünden Kanunlarda Gösterilen Soruşturma ve Kovuşturma Usûllerine Tâbi Olan Suçlar.....	803
c) Ağır Cezayı Gerektiren Suçüstü Hâli.....	804
İzin Usûlü.....	804
İzin Vermeye Yetkili Merciler.....	804
Ön İnceleme.....	805
Yetkili Mercinin Kararı.....	806
İtiraz.....	806
İtiraz Mercii.....	806
a) Danıştay Birinci Dairesi.....	806
b) Bölge İdare Mahkemesi.....	807
Hazırlık Soruşturması.....	807
Hazırlık Soruşturmasını Yapacak Merciler.....	807
Yetkili ve Görevli Mahkeme.....	807

XVI. Memurların Hukukî Sorumluluğu	808
A. Memurun İdareye Karşı Hukukî Sorumluluğu.....	809
B. Memurun İdare Edilenlere Karşı Hukukî Sorumluluğu	809
1. Hizmet Kusuru Teşkil Eden Eylem ve İşlemlerden Dolayı Sorumluluk	809
2. Kişisel Kusur Teşkil Eden Eylem ve İşlemlerden Dolayı Sorumluluk.....	810
Kamu Görevlileriyle İlgili Ek Bibliyografya	812

Bölüm 19

KAMU MALLARI

I. Mal Kavramı ve Çeşitleri	816
A. Özel Hukukta Mal Kavramı ve Çeşitleri.....	816
1. Maddî Mallar.....	816
a) Mülkiyet Hakkı	817
b) Sınırlı Aynî Haklar	817
2. Gayrimaddi Mallar	817
B. Sahiplerine Göre Mal Türleri	818
1. Özel Kişilere Ait Mallar	818
2. Kamu Tüzel Kişilerine Ait Mallar (=Kamuya Ait Mallar)	818
a) Kamusal Mallar (=Kamu Tüzel Kişilerinin Kamusal Malları).....	818
b) Özel Mallar (=Kamu Tüzel Kişilerinin Özel Malları).....	819
Terminoloji Sorunu: “Kamu Malı”.....	819
II. Kamu Malı Kavramı ve Tanımı (Bir Malın Kamu Malı Sayılabilmesi İçin Gerekli Şartlar)	820
A. Kamu Mülkiyeti Şartı: Söz Konusu Mal, Bir Kamu Tüzel Kişisinin Mülkiyetinde Bulunmalıdır.....	821
B. Tahsis Şartı: Söz Konusu Mal, Kamu Yararına Tahsis Edilmelidir	822
1. Söz Konusu Mal, Kamunun Doğrudan Kullanımına Tahsis Edilmelidir.....	823
2. Veya Söz Konusu Mal, Bir Kamu Hizmetine Tahsis Edilmelidir	823
Özel Düzenlenme Ek Şartı	324
Gözlemler.....	824
III. Kamu Mallarının Tasnifi	825
Osmanlı İmparatorluğunda Kamu Malları Tasnifi	825
A. Tahsis Amaçlarına Göre Kamu Malları	326
1. Sahipsiz Mallar.....	826
Sahipsiz Mallar Gerçekten Sahipsiz mi?	827
Mülkiyete Elverişsiz Şeyler	828
2. Orta Malları.....	828
3. Hizmet Malları	829
Eleştiri	829
B. Maddî İçeriklerine Göre Kamu Malları.....	830
1. Kara Kamu Malları.....	830
2. Deniz Kamu Malları.....	830
Kıyı Şeridi.....	831
3. Su Kamu Malları	832
4. Hava Kamu Malları	832
C. Oluşum Tarzlarına Göre Kamu Malları	832

1. Tabîî Kamu Malları	832
2. Sun'î Kamu Malları	833
D. Taşınabilir Olup Olmamasına Göre Kamu Malları	833
1. Taşınmaz Kamu Malları	833
2. Taşınır Kamu Malları	833
E. Ait Oldukları Kamu Tüzel Kişilerine Göre Kamu Malları	834
IV. İdarenin Kamu Malları Üzerindeki Hakkının Niteliği	835
A. Mülkiyet Hakkı Yoktur Tezi	835
B. Mülkiyet Hakkı Vardır Tezi	836
C. Kamu Malları Üzerindeki Mülkiyetin Niteliği: Kamu Mülkiyeti	837
D. Türkiye'de Durum: Devletin Hüküm ve Tasarrufu	838
E. Türk Yargı İçtihatlarında Devletin Hüküm ve Tasarrufu Kavramı ve Kamu Mülkiyeti Görüşü	839
Kamu Mallarının Hukukî Rejimi: <i>Domanialité publique</i>	841
V. Kamu Malı Niteliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi	842
A. Kamu Malı Niteliğinin Kazanılması	842
1. Tabîî Kamu Malların Kamu Malı Niteliğini Kazanması	843
2. Sun'î Kamu Malların Kamu Malı Niteliğini Kazanması	844
a) Örf ve Âdet Yoluyla Tahsis	844
b) İdarî Kararla Tahsis	845
aa) Fiilî Tahsis	845
bb) Formel Tahsis	845
aaa) Halkın Doğrudan Kullanımına Tahsis	846
bbb) Kamu Hizmetlerine Tahsis	846
Tahsis Değişikliği	846
a) Bir Kamu Tüzel Kişisinin Kendi Mallarında Tahsis Değişikliği Yapması ..	847
b) Bir Kamu Tüzel Kişisinin Malının Diğer Bir Kamu Tüzel Kişisinin İhtiyaçlarına Tahsisi	847
B. Kamu Malı Niteliğinin Kalkması veya Kaldırılması	847
Çıkma Kavramı	847
1. Tabîî Kamu Malların Kamu Malı Niteliğinin Kalkması	848
2. Sun'î Kamu Malların Kamu Malı Niteliğinin Kalkması veya Kaldırılması	848
VI. Kamu Mallarıyla İlgili Dönüşümler: Kamu Mallarında Mülkiyet Devri ve Tahsis Değişiklikleri	850
A. Mülkiyet Devri Yoluyla Dönüşüm: Bir Malın Mülkiyetinin Bir Kamu Tüzel Kişisinden Diğerine Devri	851
1. Kanunla Devir	851
a) Somut Devir Usulü	851
b) Genel Devir Usulü	852
2. Karşılıklı Anlaşmayla Devir	854
3. Kamulaştırma Yoluyla Devir	855
4. Kamulaştırma Kanununun 30'uncu Maddesinde Öngörülen Usul	855
B. Tahsis Değişikliği Yoluyla Dönüşüm: Bir Kamu Tüzel Kişisinin Mülkiyetinde Bulunan Bir Malın Diğer Kamu Tüzel Kişisinin İhtiyaçlarına Tahsisi	856
1. Kanunla Tahsis Değişikliği	856
2. Karşılıklı Anlaşma Yoluyla Tahsis Değişikliği	857
Kanun ve Karşılıklı Anlaşma Dışında Tahsis Değişikliği Yapılamaz	857

VII. Kamu Mallarının Sınırlarının Tespiti	858
A. Tabiî Kamu Mallarının Sınırlarının Tespiti.....	859
Doğal Sınırlar	859
Sınır Tespiti Kararlarının İzharî Niteliği	860
Sınır Tespitini İsteme Hakkı.....	860
Sınır Tespitine Karşı İptal Davası	860
Sınır Tespitine Karşı Tam Yargı Davası.....	860
“Dolaylı Kamulaştırma” Teorisi.....	861
B. Sun’î Kamu Mallarının Sınırlarının Tespiti.....	861
1. İstikamet Planı	862
2. İstikamet Kararı (<i>arrêté d’alignement</i>).....	862
C. Türkiye’de Sınır Tespitiyle İlgili Mevzuat.....	862
Kadastro Kanunu.....	862
a) Hizmet Malları	862
b) Orta Malları	863
c) Sahipsiz Mallar	863
Orman Kanunu	863
Kıyı Kanunu	864
İmar Kanunu.....	864
VIII. Kamu Mallarının Korunması Rejimi.....	865
A. Kamu Mallarının Devredilmezliği İlkesi ve Bu ilkeden Kaynaklanan Diğer İlkeler ..	865
1. Kamu Mallarının Devredilmezliği İlkesi	865
Tanımı ve Amacı.....	866
Tarihsel Kökeni	866
Kapsamı	866
İlkenin Değeri: Kanun Değerindedir, Kanun Koyucuyu Bağlamaz; Kanunla	
İstisna Getirilebilir	866
Türkiye’de Kamu Mallarının Devredilmezliği İlkesinin Genel Bir Pozitif	
Temeli Yoktur.....	868
Devredilmezlik İlkesinin Nispî Niteliği	869
Müeyyidesi.....	870
2. Kamu Mallarının Devredilmezliği İlkesinden Kaynaklanan Diğer İlkeler	871
a) Kamu Malları Kamulaştırılamaz.....	871
b) Kamu Malları Haczedilemez	873
İcra ve İflas Kanunu, m.82/1: Devlet malları ile Mahsus mallarında Haczi	
Caiz Olmadığı Gösterilen Mallar Haczolunamaz	873
İİK, m.82/1’in Kapsamı	876
Bir Kamu Tüzel Kişisinin Malının Diğer Kamu Tüzel Kişisi Tarafından	
6183 Sayılı Kanuna Göre Haczi Sorunu.....	879
Kural: Bir Kamu Tüzel Kişisine Ait Mallar, Diğer Kamu Tüzel Kişisi	
Tarafından Haczedilemez	879
İstisna: KİT’lerin ve Mahallî İdarelerin Malları Haczedilebilir	880
aa) KİT Malları.....	880
bb) Mahallî İdarelerin Malları	880
6183 Sayılı Kanunun 70’nci Maddesindeki İstisnanın Kapsamı:	
Belediyelere Bağlı Su ve Kanalizasyon İdarelerine Ait Mallar	
Haczedilebilir mi?	881
c) Kamu Malları Zamanaşımıyla Kazanılamaz	882

d) Kamu Malları Üzerinde Sınırlı Aynî Haklar Tesis Edilemez.....	884
Kamu Mallarının Üzerinde Aynî Hak Tesis Edilemeyeceği İlkesine	
Kanunla İstisna Getirilebilir mi?	885
Fransa’da.....	885
Türkiye’de	886
Kamu Malları Kiraya Verilebilir.....	887
e) Kamu Mallarının Tapuya Tescil Zorunluluğu Yoktur.....	888
Ek: Kamu Mallarının Devredilmezliği İlkesi Karşısında Türkiye’de Kamu	
Mallarının Satışı Sorunu	889
B. Kamu Mallarının Korunması (Kamu Malları Kolluğu).....	893
1. Genel Olarak	893
2. Fransa’da Kamu Mallarını Koruma Kolluğu (Kamu Mallarının Cezaî Korunması)..	894
3. Türkiye’de Kamu Mallarının Cezaî Korunması	896
4. Kamu Mallarının Haksız İşgallere Karşı Korunması	897
IX. Kamu Mallarının Kullanılması	898
A. Kamu Hizmetlerine Tahsis Edilmiş Kamu Mallarının Kullanımı	898
1. Münhasıran İdare Tarafından Kullanım	899
2. Kişiler Tarafından Dolaylı Kullanım.....	899
B. Kamunun Doğrudan Kullanımına Tahsis Edilmiş Kamu Mallarının Kullanımı	899
1. Kolektif Kullanımlar	900
a) Serbestlik İlkesi.....	900
b) Eşitlik İlkesi	901
c) Bedavalık İlkesi.....	902
Otoyol ve Köprü Geçiş Ücretlerinin Hukukî Niteliği	902
Kamunun Doğrudan Kullanımına Tahsis Edilmiş Kamu Malı Olarak	
İbadethanelerin Kullanılması Sorunu	903
2. Özel Kullanımlar	904
a) Özel Kullanım Çeşitleri.....	904
aa) Kamu Malının Toprak Altına Etki Yapıp Yapmaması Bakımından Özel	
Kullanımlar	905
bb) Kamu Malının Tahsis Gayesi Bakımından Özel Kullanım Şekilleri	905
cc) Tatmin Ettiği Çıkarın Niteliğine Göre Özel Kullanımlar	906
b) Özel Kullanımların Hukukî Rejimi	906
aa) İzne Bağlılık İlkesi	906
İzin Verme Yetkisi	906
İzin Şekli.....	907
İzin Alma Hakkı Var mı	907
Kamu Malının Özel Kullanımı Konusunda Yapılan Sözleşmelerin	
Sözleşme Niteliği.....	908
İzinsiz Kullanıcının Tahliyesi	908
bb) Ücretlilik İlkesi.....	908
cc) Geçicilik İlkesi	910
X. Kamu Tüzel Kişilerinin Özel Malları	912
A. Tanımı ve Kompozisyonu	912
1. Tanımı	912
2. Kompozisyonu	913
a) Kamu Yararına Tahsis Edilmemiş Mallar	913
b) Özel Olarak Düzenlenmiş Olma Şartını Yerine Getirmeyen Mallar	914

c) Kanunla Özel Mal Olarak Nitelenen Mallar.....	914
B. Özel Malların Hukukî Rejimi.....	914
1. Özel Malların Özel Hukuka Tâbi Olması İlkesi	915
a) Kural	915
b) İstisnalar.....	915
2. Özel Mallardan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Adlî Yargıya Tâbi Olması İlkesi..	917
a) Bir İdarî Karardan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar	917
aa) Kural	917
bb) İstisna	917
b) Sözleşmeden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar	918
c) Eylemlerden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar.....	918
Türkiye’de Kamu Tüzel Kişilerinin Özel Mallarının Satışı Sorunu.....	919
XI. İdarenin Mal Edinme Usûlleri.....	921
A. Özel Hukuk Usûlleri	922
1. Taşınır Mal İktisap Usûlleri.....	922
2. Taşınmaz Mal İktisap Usûlleri	922
B. Kamu Hukuku Usûlleri	923
1. Kamulaştırma	924
2. Devletleştirme	924
3. İstimval.....	925
Tanım.....	925
Konusu	925
İstisnaî Niteliği.....	925
Anayasal Dayanak: m.121/2	926
Kanunî Dayanak: Olağanüstü Hal Kanunu	926
İlkeler	927
a) Kanunîlik İlkesi	927
b) Olağanüstü Hâllerde Uygulanabilme İlkesi	927
c) Karşılık İlkesi	928
d) Yargısal Denetime Tâbi Olma.....	928
4. Geçici İşgal.....	928
Tanımı	928
Çeşitleri	928
a) Bayındırlık İşlerinin Yapılması Sırasında Geçici İşgal.....	928
b) Bayındırlık Eserlerine Kireç, Taş ve Kum Gibi İptidai Madde Temin Etmek İçin Geçici İşgal.....	929
c) Plân, Proje, Kadastro, Tetkik, Araştırma vs. Çalışmalar Amacıyla Geçici İşgal	929
Pozitif Dayanak	929
Şartları.....	930
a) Kanunla Öngörülmüş Olmalı.....	930
b) Karşılıklı Anlaşma Usûlünün Denenmesi.....	930
c) Geçicilik Şartı.....	930
d) Konu Şartı: Binasız Arazi.....	931
Usûl.....	931
Yargısal Denetim	932
5. Kamulaştırma, Devletleştirme, İstimval, Geçici İşgal ve Satın Alma Usûllerinin Karşılaştırılması	932

XII. Kamulaştırma	933
A. Tanımı ve Benzer Kurumlardan Farkı	934
Terminoloji.....	934
Kamulaştırmanın Tanımı.....	935
Kamulaştırma-İstimval.....	934
Kamulaştırma-Devletleştirme.....	935
B. Kamulaştırmanın Temel İlkeleri	936
1. Kamulaştırma, Devlet veya Diğer Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Yapılabilir.....	936
2. Kamulaştırma, Kamu Yararı Sebebiyle Yapılır.....	936
3. Kamulaştırma, Ancak Özel Mülkiyette Bulunan Mallar Hakkında Yapılabilir.....	936
4. Kamulaştırma, Ancak Taşınmaz Mallar Hakkında Yapılabilir.....	937
5. Kamulaştırma, Malın Karşılığının Ödenmesiyle Yapılır.....	937
6. Kamulaştırma, Malın Gerçek Karşılığının Ödenmesiyle Yapılır.....	937
7. Kamulaştırma, Malın Gerçek Karşılığının Peşin Olarak Ödenmesiyle Yapılır	938
İstisna: Taksitlendirme	938
8. Kamulaştırma, Malın Gerçek Karşılığının Nakden Ödenmesiyle Yapılır	939
İstisna: Trampa Yoluyla Kamulaştırma.....	939
9. Kamulaştırma, Kanunla Gösterilen Esas ve Usûllere Göre Yapılır	939
10. Yeterli Ödenek Temin Edilmeden Kamulaştırma İşlemlerine Başlanılamaz.....	940
C. Kamulaştırma İşleminin Unsurları	940
1. Yetki Unsuru	941
a) Konu Bakımından Yetki	841
b) Yer Bakımından Yetki	843
c) Kişi Yönünden Yetki	943
Özel Kişiler Kamulaştırma Yapamaz.....	944
Ama Özel kişiler Lehine Kamulaştırma Yapılabilir.....	944
2. Sebep Unsuru	946
3. Konu Unsuru	947
a) Ancak Özel Mülkiyette Bulunan Mallar Kamulaştırma İşlemine Konu Olabilirler	948
Bir Kamu Tüzel Kişisine Ait Özel Mallar Diğer Kamu Tüzel Kişisi	
Tarafından Kamulaştırılabilir mi?.....	948
Bir Kamu Tüzel Kişisine Ait Taşınmaz Malın Diğer Kamu Tüzel Kişisine	
Devri Usûlü (KK, m.30).....	950
b) Ancak Taşınmaz Mallar Kamulaştırma İşlemine Konu Olabilir.....	955
aa) Taşınmaz Mallar	955
aaa) Bütünleyici Parça (Mütemmim Cüz).....	955
bbb) Eklenti (Teferruat).....	956
bb) Kaynaklar ve İrtifak Hakları.....	956
c) Taşınmaz Malların Tamamı veya Bir Kısmı Kamulaştırılabilir	956
4. Şekil Unsuru.....	957
5. Usûl Unsuru.....	958
6. Amaç Unsuru.....	958
a) Dar Anlamda Kamu Yararı Kavramı	958
b) Geniş Anlamda Kamu Yararı Kavramı.....	959
aa) Kanunla Genişletme.....	959
bb) İçtihatla Genişletme.....	960
Amaç Bakımından Hukuka Aykırılık: Özel Yarar Amaçlı Kamulaştırmalar	961
Kamulaştırma İşleminin Amaç Unsurununun Yargısal Denetimi	962

D. Kamulaştırmanın Aşamaları	963
1. İdarî Aşama	965
a) Kamulaştırma Bedeli İçin Yeterli Ödenek Temin Edilmesi	965
b) Kamu Yararı Kararının Alınması	965
Tanımı	965
Kamu Yararı Kararı	965
Hukukî Niteliği	965
Kamu Yararı Kararının Yargısal Denetimi	967
Kamu Yararı Kararı Vermeye Yetkili Makamlar	967
Kamu Yararı Kararının Onaylanması	968
Onaylı İmar Planları	968
c) Kamulaştırılacak Taşınmazın Belirlenmesi	969
d) Kamulaştırma Kararının Alınması ve Tapu Siciline Şerh Verilmesinin İstenmesi ..	969
e) Satın Alma Usûlünün Denenmesi	970
f) İdarî Aşamanın Tamamlanmasının Doğurduğu Sonuç	971
a) Olumsuz Sonuçlanma: Mülkiyetin İdareye Geçmesi	971
b) Olumsuz Sonuçlanma: Yargısal Aşamanın Başlatılması	971
2. Yargısal Aşama	971
a) İdarenin Asliye Hukuk Mahkemesine Müracaatı	972
b) Meşruhatlı Davetiye: Tebligat ve İlân	973
c) Kamulaştırma İşlemine Karşı İdarî Yargıda İptal Davası Açılması	974
d) Duruşmada Tarafların Anlaşmasıyla Bedelin Tespiti	975
e) Mahkeme Tarafından Bedelin Tespiti	976
aa) Bilirkişi Tayini, Keşif, Duruşma Günü Tespiti	976
bb) Bilirkişilerin Kamulaştırma Değeri Konusunda Rapor Hazırlamaları	977
Kamulaştırma Bedelinin Tespiti Esasları	977
e) Kamulaştırma Bedelinin Bankaya Yatırılması	978
f) İdarece Makbuzun İbrazi ve Taşınmazın İdare Adına Tescil ve Bedelin Hak Sahibine Ödenmesi Kararı	979
g) Diğer Hususlar	979
Yokluk	979
Nemalandırma	979
Terkin	979
Bekletici Mesele	979
Adli Yargıda Maddi Hatalara Karşı Düzeltim Davası Açılması	980
3. Kamulaştırmanın Yargısal Aşamasının Tamamlanmasının Sonuçları	980
a) Taşınmaz Mal, İdarenin Mülkiyetine Geçer	980
b) Malikin Bazı Hakları Kısıtlanır	981
E. Malikin Geri Alma Hakkı	981
1. Beş Yıllık Sürenin Dolması	982
2. Taşınmazın Kamu Yararına Tahsis Edilmemesi	982
3. Bedelin Faiziyle Birlikte Geri Ödenmesi	982
4. Bir Yıllık Süre	982
İstisnalar	982
Dava	983
F. İdarenin Kamulaştırmadan Vazgeçmesi	983
1. Kamulaştırma Bedelinin Kesinleşmesinden Önce: İdarenin Tek Taraflı Vazgeçmesi..	983

2. Kamulaştırma Bedelinin Kesinleşmesinden Sonra: Tarafların Anlaşmasıyla Vazgeçme ve Devir	983
Dava	984
G. Kamulaştırma Yoluyla İrtifak Hakkı Kurma	984
Medenî Hukukta İrtifak Hakkı	984
İdarî İrtifaklar	985
Kamulaştırma Yoluyla Kurulan İrtifak, İdarî İrtifak Değil, Medenî İrtifaktır	986
Örnek	986
Kamulaştırma Yolunun Gereği	988
Anayasal ve Yasal Dayanak	988
İrtifak Kurma Usûlü	988
İrtifak Tesisinin Hüküm ve Sonuçları	989
H. Kamulaştırmaz El Atma	990
1. Alelâde Kamulaştırmaz El Atma	991
2. Bayındırlık Eserlerinin İnşası Nedeniyle Kamulaştırmaz El Atma: Dolaylı Kamulaştırma Teorisi	992
a) Fransa'da Dolaylı Kamulaştırma	994
Tanımı	994
Temeli	994
Hukukî Rejimi	995
b) Türkiye'de Dolaylı Kamulaştırma	995
Eleştiri	996
221 Sayılı Kanun	997
Kamulaştırma Kanununun 38'inci Maddesi: Yirmi Yıllık Süre ve Bu sürenin Anayasa Mahkemesi Tarafından İptali	997
Sonuç	998
I. "Arazi ve Arsa Düzenlemesi" Yoluyla Arazi-lerin % 35'ine Bedelsiz Olarak El Atılması (İmar Kanunu, m.18)	1000
Eleştiriler	1002
Kamu Mallarıyla İlgili Ek Bibliyografya	1004

Altıncı Kısım İDARENİN SORUMLULUĞU

Bölüm 20 İDARENİN SORUMLULUĞU

I. Genel Olarak	1009
A. Sorumluluk Türleri	1009
1. Siyasî Sorumluluk	1010
2. Cezaî Sorumluluk	1010
3. Malî Sorumluluk	1010
a) Medenî Sorumluluk	1011
(1) Akdî Sorumluluk	1012
(2) Sözleşme Dışı Sorumluluk	1012
b) İdarî Sorumluluk	1015
(1) Akdî İdarî Sorumluluk	1015

(2) Sözleşme Dışı İdarî Sorumluluk.....	1016
3. Sorumluluk Türleri Arasında Karşılaştırma	1017
a) Müeyyideleri Bakımından	1017
b) Muhatapları Bakımından	1017
c) Yetkili Makam Bakımından	1017
d) Sebepleri Bakımından	1017
B. İdarenin Sorumluluğunun Tarihsel Gelişimi	1018
1. 1873'ten Önce: Devletin Sorumsuzluğu İlkesi	1018
2. 1873'ten Sonra: Devletin Sorumluluğu İlkesi	1020
3. Türkiye'de	1021
C. "İdarenin Özel Hukuk Sorumluluğu"- "İdarenin Kamu Hukuku Sorumluluğu (İdarî Sorumluluk)" Ayrımı	1022
1. İdarenin Özel Hukuk Sorumluluğu.....	1022
a) İdarenin Özel Hukuk Sözleşmelerinden Doğan Zararlar.....	1023
b) Sınai ve Ticari Kamu Hizmetlerinden Kaynaklanan Zararlar	1023
Türkiye'de KİT'lerin Verdiği Zararlardan Kaynaklanan Sorumluluk	1024
Yargıtayın İçtihadı	1024
Danıştayın İçtihadı	1025
Uyuşmazlık Mahkemesinin İçtihadı	1026
Eleştiri.....	1026
c) İdarenin Özel Mallarının İşletilmesinden Kaynaklanan Zararlar	1028
d) Fiilî Yol veya Usûlsüz El Koymadan Doğan Zararlar	1028
e) Kamu Görevlilerinin Kişisel Kusurlarından Kaynaklanan Zararlar	1028
f) Kanunla Özel Hukuka Tâbi Kılınmış Zararlar (Trafik Kazaları).....	1028
Türkiye'de İdarenin Motorlu Taşıtlarının Yaptığı Trafik Kazalarından Doğan Sorumluluğu	1029
İstisna: Trafik Kazalarında Kamu Görevlilerinin Uğradığı Zararlar	1031
Yol Kusurlarından Doğan Zararlardan Doğan Sorumluluk	1032
2. İdarenin Kamu Hukuku Sorumluluğu (İdarenin İdarî Sorumluluğu).....	1033
D. İdarî Sorumluluğun Özerkliği	1033
1. İdarî Sorumluluğun Özel Hukuk Karşısında Özerkliği.....	1034
2. İdarî Sorumluluğun Adli Yargı Karşısında Özerkliği.....	1036
E. Devletin İdarî Nitelikte Olmayan Faaliyetlerinden Dolayı Sorumluluğu ve Sorumsuzluğu	1037
1. Devletin Yasama Faaliyetlerinden Dolayı Sorumluluğu ve Sorumsuzluğu.....	1038
Yasama Organının İdarî Faaliyetleri	1039
Fransa'da.....	1039
Türkiye'de.....	1040
2. Devletin Yargı Faaliyetlerinden Dolayı Sorumluluğu ve Sorumsuzluğu.....	1040
Türkiye'de.....	1042
Danıştay Kararları	1042
Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kararları	1043
Yargıtay Kararları	1046
İstisna: Kanun Dışı Yakalanan veya Tutuklanan Kimselere Tazminat Verilmesine Dair Kanun.....	1046
Yargı Fonksiyonuna Yardımcı Nitelikteki Bazı İdarî Faaliyetlerden (İcra ve İflas ve Tapu Kütükleri) Dolayı Devletin Sorumluluğu	1047
3. "Hükümet Tasarrufları"ndan Dolayı Devletin Sorumsuzluğu	1050

Fransa’da	1050
a) Yürütme Organının Yasama Organıyla İlişkileri Çerçevesinde Hükûmet Tasarrufları	1050
b) Yürütme Organı Diğer Devletlerle İlişkileri Çerçevesinde Hükûmet Tasarrufları	1051
c) Uluslararası İlişkilerin Yürütülmesiyle İlgili İşlemler	1052
Türkiye’de	1054

II. Kusurlu Sorumluluk..... 1057

A. Kusur Kavramı	1058
1. Geleneksel Doktrinin Kusur Anlayışı (Hizmet Kusuru: Hizmetin Kötü İşlemesi, Geç İşlemesi veya Hiç İşlememesi).....	1058
Eleştiri	1059
2. Modern Doktrinde Kusur Kavramının Tanımı	1061
3. Hukuka Aykırılık ve Kusur	1061
a) İdarenin Eylemleri	1062
b) İdarenin İşlemleri	1062
aa) “Hukuka Aykırılık=Kusur”	1062
bb) “Hukuka Aykırılığın Yokluğu=Kusurun Yokluğu”	1063
“Hukuka Aykırılık=Kusur” İlkesinin İstisnaları Var mıdır?	1063
a) Şekil Bakımından Hukuka Aykırılıklar ile Kusur Arasında Eşitlik Yoktur. 1063	
b) Esas Bakımından Hukuka Aykırılıklar ile Kusur Arasında Eşitlik Vardır. 1065	
Fransa’da 1973’e Kadar İstisna: Basit Değerlendirme Hatası.....	1066
Türkiye’de İstisnalar: “İçtihadî Hata” ve “Olağan Nitelikteki Hukukî Yanlışlık ve Aykırılıklar” Teorileri	1066
- Türkiye’de “İçtihadî Hata” Teorisi	1067
1. Danıştayın “İçtihadî Hata” İçtihadı	1067
Danıştayın “İçtihadî Hata” İçtihadının Eleştirisi	1073
2. AYİM’in “İçtihadî Hata” İçtihadı	1075
a) AYİM’in “İçtihadî Hata Teorisi” Kabul Ettiği Kararları	1075
b) AYİM’in “İçtihadî Hata Teorisi” Reddedtiği Kararları	1080
c) AYİM’in İçtihadî Hata Teorisini Maddî Tazminat İçin Reddedtiği; ama Manevî Tazminat İçin Uyguladığı Kararları	1081
4. Kusurun İspatı	1083
Kusur Karinesi Halleri	1083
B. Ağır Kusur - Basit Kusur Ayrımı	1085
1. Genel Olarak	1085
İstisnaî Ağırılıkta Kusur	1085
Tanım	1086
Arandığı Durumlar	1086
Varlık Nedeni	1086
2. Tıbbî Faaliyetler Alanında Ağır Kusur	1087
Basit Kusurun Yeterli Olduğu Hâller	1089
3. Acil Yardım, Kurtarma ve Yangın Söndürme Alanlarında Ağır Kusur	1090
4. Kolluk Faaliyetleri Alanında Ağır Kusur	1091
a) Hukukî Faaliyetler (Kolluk İşlemleri) Alanında Basit Kusur	1092
b) Maddî Faaliyetler (Kolluk Eylemleri) Konusunda Ağır Kusur	1092
5. Vergi İdaresinde Ağır Kusur	1094
6. Denetim Faaliyetlerinde Ağır Kusur	1095

7. Cezaevi İdaresinde Ağır Kusur.....	1098
8. Adalet Kamu Hizmetleri Alanında Devletin Sorumluluğu İçin Ağır Kusur.....	1099
a) Adli Yargı Faaliyetlerinden Dolayı Devletin Sorumluluğu.....	1099
Tarihsel Gelişim.....	1099
<i>Dr. Giry</i> Kararı	1100
5 Temmuz 1972 Tarihli Kanun	1101
b) İdari Yargı Faaliyetlerinden Dolayı Devletin Sorumluluğu	1102
Türkiye’de Yargı Faaliyetlerinden Dolayı Devletin Sorumluluğu	1102
Türk Danıştayının Ağır Kusur Anlayışı	1104
Türk Danıştayının “Ağır Kusur” Anlayışının Eleştirisi.....	1105
Türk Danıştayın “İçtihadî Hata” İçtihatlarında Kullanılan Ağır Kusur Kavramı	1106
Türk Danıştayın Tıbbi Hizmetler Alanında Ağır Kusura İlişkin İçtihadı	1108
Ağır Kusur Şartının Tıbbî Hizmetler Alanında Yanlış Bir Şekilde Uygulanması	1110
C. Fransa’da Kişisel Kusur - Hizmet Kusuru Ayrımı	1112
1. Hizmet Kusuru	1112
Hizmet Kusurundan Dolayı Kişisel Sorumsuzluk Kuralı (<i>Pelletier</i> Kararı).....	1113
Hizmet Kusurundan Dolayı Kişisel Sorumsuzluk Kuralının Nedeni	1113
2. Kişisel Kusur.....	1114
a) Görevin Dışındaki Kusurlar: Saf Kişisel Kusur	1114
b) Görevin İçinde İşlenmiş Fevkalâde Ağır Kusurlar.....	1115
aa) Kişisel Saikler	1115
bb) Aşırılıklar	1116
cc) Mazur Görülemeyecek Hatalar	1117
c) Görevin Dışında, Ama Görev Dolayısıyla İşlenen Kusurlar	1117
3. Kişisel Kusur ile Benzer Kavramların Karşılaştırması	1119
a) Kişisel Kusur ve Suç	1119
b) Kişisel Kusur ve Fiilî Yol	1120
c) Kişisel Kusur ve Hiyerarşik Emir	1120
d) Kişisel Kusur ve Disiplin Suçu	1120
4. Kusurların Bağımsızlığı Teorisi	1121
5. Kusurların Birleşmesi Teorisi.....	1121
6. Sorumlulukların Birleşmesi Teorisi.....	1123
1918 Tarihli <i>Lemonnier</i> Kararı.....	1124
1949 Tarihli <i>Dle Mimeur, Defaux, Bethelsemer</i> Kararları	1126
“Saf Kişisel Kusurlar”da İdarenin Sorumluluğu Yoktur	1126
Sorumlulukların Birleşmesinin Sonuçları	1127
7. Rücu Davaları.....	1128
a) İdarenin Kamu Görevlisine Karşı Rücu Davası Açması	1128
aa) 1951’e Kadar.....	1128
bb) 1951’den Sonra: <i>Laruelle</i> Kararı	1128
b) Kamu Görevlisinin İdareye Karşı Rücu Davası Açması	1130
D. Türkiye’de Kişisel Kusur-Hizmet Kusuru Ayrımı ve Bunun Sonuçları. 1131	
1. Hizmet Kusuru	1132
Hizmet Kusurunun Teşhisi.....	1135
2. Kişisel Kusur	1134
a) Kamu Personelinin Suç Niteliğindeki Davranışları.....	1135
b) Yargı Kararlarını Uygulamama	1136

c) Kamu Görevlilerinin Kötü Niyetli Davranışları.....	1137
3. Kamu Görevlisinin ve İdarenin Sorumlulukların Birleşmemesi: Kişisel Kusurdan Dolayı Kamu Görevlisine Dava Açılmayacağı Kuralı (AY, m.129/5 ve DMK, m.13)	1138
4. AY, m.129/5 ve DMK, m.13'ün Kapsamı.....	1139
5. İYUK, m.28/4'ün, Anayasa, m.129/5'e Uygunluğu Sorunu.....	1141
6. AY, m.129/5 ve DMK, m.13'ün Yargı Organları Tarafından Yorumlanması ("Suç Biçimine Dönüşerek İdarî Olma Niteliğini Kaybeden Eylem ve İşlemler", "İdarî Yetkilerin Kullanma Alanı Dışında Kalan Kusurlar", "Görev ve Yetki ile Bağdaşmayan Kusurlar", "Hizmetin Gerekirdiği Normal Sınırların Ötesindeki Kusurlar").	1144
a) Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları	1144
b) Yargıtay Kararları.....	1145
c) AYİM Kararları	1146
7. Anayasa, m.129/5'in Kapsamı İçinde Kalan Kişisel Kusurlardan Dolayı Sorumlulukların Birleşmesi ve Dışında Kalan Kusurlardan Dolayı Sorumlulukların Birleşmemesi.....	1147
a) Anayasa, m.129/5'in Kapsamı İçinde Kalan Kişisel Kusurlardan Dolayı Sorumlulukların Birleşmemesi.....	1147
b) Anayasa, m.129/5'in Kapsamı Dışında Kalan Kişisel Kusurlardan Dolayı Sorumlulukların Birleşmesi.....	1148
Yargı İçtihatları.....	1149
8. Uyuşmazlık Mahkemesinin m.129/5'in Kapsamı Dışındaki Kişisel Kusurlardan Dolayı İdareye Karşı Dava Açılmayacağı Yolundaki Kararları.....	1153
Eleştiri 1	1155
Eleştiri 2.....	1156
9. Rücu Davaları.....	1158
a) İdarenin Kamu Görevlisine Rücu Etmesi.....	1158
Rücu İdarenin Takdirine mi Bağlı, Yoksa Zorunlu mu?.....	1160
Uygulanacak Hukuk	1161
Görevli Yargı Kolu.....	1161
b) Kamu Görevlisinin İdareye Rücu Etmesi.....	1162

III. Kusursuz Sorumluluk..... 1164

Tanım	1164
a) Risk İlkesi	1164
b) Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesi	1164
Kusursuz Sorumluluğun Özellikleri	1164
Kusursuz Sorumluluğun Şartları	1167
a) Zararın Anormallliği Şartı.....	1167
b) Riskin veya Zararın Özelliği Şartı.....	1167

A. Risk Sorumluluğu 1169

Tanım	1169
Terminoloji.....	1169
Risk Sorumluluğun Özellikleri.....	1170
a) Zararın Ağırılığı	1170
b) Riskin İstisnailiği	1170
c) Risk Sorumluluğunun Tamamlayıcı Niteliği.....	1170
d) Kusursuzluk	1171
Risk Sorumluluğu Hâlleri.....	1171
1. Tehlikeli Şeyler	1172
a) Patlayıcı Maddeler	1172

Türkiye’den Örnekler	1173
b) Ateşli Silahlar	1174
Türkiye’den Örnekler	1176
c) Tehlikeli Bayındırlık Eserleri	1178
aa) Su, Gaz, Elektrik	1178
bb) Bunların Dışındaki Bayındırlık Eserleri: Olağanüstü Tehlikeli Bayındırlık Eserleri	1180
d) Kan Ürünleri	1181
e) Taşıtlar	1181
Türkiye’de İdarenin Taşıtlarının Verdiği Zararların Tazmini Sorunu	1182
aa) Uçakların Verdiği Zararlar	1182
bb) Gemilerin Verdiği Zararlar	1184
cc) Trenlerin Verdiği Zararlar	1185
Uyarı.- İdarenin Taşıma Sözleşmesinden Kaynaklanan Sorumluluğu Özel Hukuka ve Adli Yargıya Tâbidir	1186
dd) Motorlu Araçların Verdiği Zararlar	1187
2. Tehlikeli Yöntemler	1190
a) Genç Suçluların Eğitimi: <i>Thouzellier</i> Kararı	1190
b) Akıl Hastalarının Deneme Çıkışları: <i>Département de la Moselle</i> Kararı	1190
c) Mahkumlara Verilen Çıkma İzinleri: <i>Theys</i> Kararı	1191
d) Fevkalâde Tehlikeli Tıbbî Yöntemler	1191
3. Tehlikeli Durumlar	1192
4. Meslekî Riskler: Kamu Personelinin Görevleri Sırasında Uğradığı Zararlar	1194
<i>Cames</i> Kararı	1194
Türkiye’de Meslekî Riskler: Kamu Personelinin Görevleri Sırasında Uğradığı Zararların Kusursuz Sorumluluk Esasına Göre Tazmini	1197
Danıştay	1198
Askerî Yüksek İdare Mahkemesi	1199
Türkiye’de Özel Kanunî Düzenlemeler	1201
5. İdarenin Arızî İşbirlikçilerinin Uğradığı Zararlar	1202
6. Bayındırlık Eser ve İşlerinde Üçüncü Kişilerin Uğradığı Zararlar	1210
Kullanıcı-Üçüncü Kişi Ayırımı	1211
7. Toplantı ve Gösterilerden (Sosyal Olaylardan) Dolayı Ortaya Çıkan Zararlar	1213
Türkiye’de Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerinden (Sosyal Olaylardan) Dolayı Ortaya Çıkan Zararların Tazmini Sorunu	1214
(1) Danıştayın Sosyal Olaylardan Kaynaklanan Zararlardan İdarenin Kusursuz Sorumluluk Esasına Göre Sorumlu Olduğu Yolunda Bir Kararı	1215
(2) Danıştayın Sosyal Olaylardan Kaynaklanan Zararlardan İdarenin Kusursuz Sorumluluk Esasına Göre Sorumlu Olduğu Yolundaki Kararları	1216
Sivas 1 (Futbol Kavgası)	1216
Sivas 2 (Çocuk Kavgası)	1217
Sivas 3 (Madımak Otelinin Yakılması)	1217
Eleştiri	1219
(3) Danıştayın Sosyal Olaylardan Kaynaklanan Zararlardan İdarenin Sorumlu Olmadığı Yolundaki Kararı	1219
8. Terör Olaylarından Dolayı Ortaya Çıkan Zararlar İdarenin Kusursuz Sorumluluğu Dahilinde midir?	1221
Türkiye’de Terör Olaylarından Dolayı İdarenin Sorumluluğu Meselesi	1223
1993 Öncesi	1223
1993 Sonrası	1224

a) 13 Ekim 1993 Tarihli Karar	1224
b) 9 Ekim 1995 Tarihli Karar	1226
c) 16 Kasım 1995 Tarihli Karar.....	1226
d) 4 Ekim 1996 Sayılı Karar.....	1227
e) 8 Ekim 1996 Sayılı Karar.....	1227
f) 25 Aralık 1997 Tarihli Karar	1227
g) 28 Mayıs 1998 Tarihli Karar.....	1228
Eleştiri	1228
Özet	1235
Kutu 20.1: 18 Mart 1998 Tarihli Uğur Mumcu Kararı Hakkında Bir Değerlendirme	1235
Türkiye’de 5233 Sayılı Kanuna Göre İdarenin Terörle Mücadele Kahsâmında Yürüttüğü Faaliyetlerden Dolayı Üçüncü Kişilerin Uğradığı Zararların Sulhen Karşlanması.....	1240

B. Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluk..... 1241

Tanım	1241
Kamu Külfetleri Karşısında Eşitlik İlkesi.....	1242
Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluğun Özellikleri	1243
Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluğun Şartları	1244
Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluk Hâlleri ..	1245
1. Bayındırlık İşlerinin Daimî Zararlarından Dolayı Sorumluluk.....	1245
Şartları.....	1247
Zarar Çeşitleri	1248
a) Ticarî Zararlar.....	1248
b) Kullanım Engelleri	1249
c) Değer Düşüklüğü.....	1250
d) Mesafe Uzaması	1250
Türkiye’de Bayındırlık İşlerinin Daimî Zararlarından Dolayı İdarenin Kusursuz Sorumluluğu.....	1252
2. Hukuka Uygun İdarî İşlemlerden Dolayı Sorumluluk.....	1255
Düzenleyici İdarî İşlemlerden Kaynaklanan Zararların Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluk	1258
3. Kanunlardan Dolayı Sorumluluk.....	1261
Devletin Sorumsuzluğu (1838-1938): <i>Duchâtelet, Moroge ve Société</i> <i>Premier et Henry</i> Kararları	1263
Devletin Sorumluluğunun Kabulü (1938): <i>La Fleurette</i> Kararı	1264
Şartları.....	1265
a) Olumsuz Şartlar: Devletin Sorumluluğu Dışlamamış Olmalıdır.....	1265
b) Olumlu Şartlar: Zarar Özel ve Anormal Olmalıdır	1267
Azlığı	1267
Türkiye’de.....	1268
4. Uluslararası Andlaşmalardan Dolayı Sorumluluk	1269

IV. İdarenin Sorumluluğunun Şartları 1275

A. Fiil	1275
1. İdarî İşlemler	1275
2. İdarî Eylemler.....	1276
B. Kusur	1278
C. Zarar	1279
1. Zarar Kavramı ve Çeşitleri	1279

a) Maddî Zararlar	1280
aa) Mala Verilen Zararlar	1280
bb) Şahsa Verilen Zararlar	1280
<i>Damnun Emergens - Lucrum Cessans</i>	1282
b) Manevî Zararlar	1283
aa) Şan, Şeref ve Kişilik Haklarına Verilen Zararlar	1283
bb) Estetik Zararlar	1284
cc) Fiziksel Acılar	1285
dd) Manevî Acılar	1286
Danıştay ve AYİM'in Manevî Tazminat Anlayışı	1289
Manevi Tazminat Miktarının Düşüklüğü Sorunu	1290
Dolaylı veya Yansıyan Zararların Tazmini Meselesi	1292
Fransa'da	1292
Türkiye'de	1293
a) Ölüm Nedeniyle Dolaylı (Yansıyan) Zararlar	1293
aa) Ölüm Nedeniyle Yansıyan Maddî Zararlar (=Destekten Yoksun Kalma Tazminatı)	1293
(b) Ölüm Nedeniyle Yansıyan Manevî Zararlar	1295
b) Bedensel Zararların Yansıması	1298
aa) Bedensel Zararların Yansımasıyla Oluşan Maddî Zararlar	1298
bb) Bedensel Zararların Yansımasıyla Oluşan Manevi Zararlar (Yaralanan veya Sakatlanan Kişinin Yakınlarının Acılarının Tazmini Sorunu) ...	1299
2. Zararın Varlığına İlişkin Şartlar ve Taşınması Gereken Özellikler	1301
a) Ortada Bir "Zarar" Olmalıdır	1301
b) Zarar "Gerçekleşmiş" Olmalıdır	1304
c) Zarar "Kesin" Olmalıdır	1305
Güncel Zararlar	1305
Gelecekteki Zararlar	1305
Muhtemel Zararlar	1306
Ciddî Şans Kaybı	1307
Türk Danıştay Kararları	1308
d) Zarar "Hukukun Korunan Bir Menfaat"e Yönelik Olmalıdır	1309
Hukuka Aykırı ve Gayri Meşru Durumda Bulunun Kişilerin Uğradıkları Zararlardan İdare Sorumlu Değildir	1311
Türkiye'de Örnekler	1311
"Gecekondu Kararları"	1313
e) Zarar, "Parayla Ölçülebilir" Nitelikte Olmalıdır	1314
Sadece Kusursuz Sorumlulukta Zarar Unsurunun İlişkin Şartlar	1316
f) Zarar "Özel" Olmalıdır	1316
g) Zarar "Anormal" Olmalıdır	1318
D. İlliyet Bağı	1319
Tanım	1319
Doğrudan İlliyet Bağı	1320
İlliyet Bağını Kesen Hâller	1324
İlliyet Bağının Bulunmamasının Sonucu	1324
İlliyet Bağı Konusunda Türk Danıştayın İçtihadı	1324
Türk Danıştayın Terör Olaylarında İlliyet Bağının Şart Olmadığı Yolundaki Görüşü	1327

V. İdarenin Sorumluluğunun Ortadan Kaldıran veya Azaltan Haller.....	1329
A. Mücbir Sebep	1329
Tanım.....	1329
Şartları	1330
a) Dışlık.....	1330
b) Öngörülemezlik.....	1330
c) Karşı Konulamazlık (Önlenemezlik).....	1331
Şartların Kümülatifliği	1332
Sonuçları.....	1334
Mücbir Sebep İlgili Danıştay Kararları	1334
Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kararları.....	1335
B. Beklenmeyen Hâl	1336
Tanım.....	1336
Şartları	1336
a) İçlik	1337
b) Öngörülemezlik.....	1337
c) Önlenemezlik	1338
Sonuçları	1339
C. Zarar Görenin Davranışı	1339
Zarar Görenin Kusuru Konusunda Türk Danıştayının İçtihadı.....	1341
a) Sorumluluğun Bütünüyle Ortadan Kalkması	1341
Doğruluğu Şüpheli Bir Karar.....	1343
Danıştayın Zarar Görenin Kusuru Konusunda Yanlış Kararları	1344
Eleştiri.....	1345
b) Müterafik Kusur Nedeniyle İndirim.....	1346
Zarar Görenin Kusuru Konusunda Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin İçtihadı	1347
Sert Tutuma Örnekler.....	1347
Yumuşak Tutuma Örnekler	1347
D. Üçüncü Kişinin Davranışı.....	1348
Türk Danıştayının Üçüncü Kişinin Kusuru Konusundaki İçtihadı	1351
Meslekî Risk Hâlinde Üçüncü Kişinin Fiili İdarenin Sorumluluğunu Ortadan Kaldırmas (Danıştayın Aksî Yönde Yanlış Kararları)	1351
Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin Danıştayın Üçüncü Kişinin Kusuru Konusundaki İçtihadı	1353
Karşılaştırma.....	1354
VI. Zararın Tazmini	1354
A. Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1355
1. Görev İkileşmesi Hallerinde Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1356
2. Birden Fazla Kamu Tüzel Kişisinin İşbirliği Yapması Hâlinde Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi.....	1358
a) Arzî İşbirliği.....	1358
b) Sıkı İşbirliği	1358
c) Yetki Devri Yoluyla İşbirliği	1359
3. Vesayet Yetkisinin Kullanılması Hâlinde Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1359
4. Bir Özel Kişi Tarafından Yürütülen Kamu Hizmetlerinden Doğan Zararlardan Dolayı Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1360
5. Arzî İşbirlikçilerinin Yol Açtığı Zararlardan Dolayı Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1361

6. Bayındırlık Eserlerinden Kaynaklanan Zararlardan Dolayı Sorumlu Olan Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi.....	1361
7. Bayındırlık İşlerinden Kaynaklanan Zararlardan Dolayı Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1362
Türkiye’de	1362
B. Zararın İdareden İstenmesi ve Tazminat Davasının Açılması.....	1364
1. İdarî İşlemlerden Doğan Zararlardan Dolayı Tam Yargı Davası Açılması	1364
2. İdarî İşlemlerin İcrasından Doğan Zararlardan Dolayı Tam Yargı Davası Açılması... ..	1365
3. İdarî Eylemlerden Kaynaklanan Zararlara Karşı Tam Yargı Davası Açılması: Zorunlu İdarî Başvuru ve Ön Karar Alınması	1365
4. İstenen Tazminat Miktarının Belirtilmesi Kuralı.....	1366
Tazminatın Miktarını Belirtilmesi İşi Ertelenebilir mi?	1366
Dava Açıldığı Sırada Dava Konusu Olan Zararın Miktarının Belirlenmesi Mümkün Olmaması Durumu	1367
C. Zararın Tazminine İlişkin İlkeler	1368
1. Nakden Tazmin İlkesi (İdare Aynen Tazmine Mahkûm Edilemez)	1368
İdarenin Kendi İsteğiyle Aynen Tazmine Zorlanması.....	1369
2. İdare Sorumlu Olduğundan Daha Fazlasına Mahkûm Edilemez	1370
3. İstenilenden Fazlasına Hükmedilemez (İstemle Bağlılık Kuralı)	1371
Görevsiz Yargı Yerinden İstenen Tazminattan Daha Fazla Tazminat İstenemez	1372
İstemle Bağlılık Kuralının Enflasyon Nedeniyle Doğurduğu Sakınca (Dava Dilekçesinde Belirtilen Zarar Miktarı Güncelleştirilemez)	1373
İstemle Bağlılık Kuralının Doğurduğu Diğer Sakıncalar (Uğradıkları Zararın Miktarı Konusunda Yanılan Davacıların Durumu)	1375
D. Zararın ve Tazminatın Hesaplanması.....	1378
1. Tam Tazmin İlkesi.....	1378
“Felaketin Özlenir Hâle Getirilmemesi İlkesi”.....	1379
İndirimler	1381
“Mutasavver Gelir” Meselesi	1382
Türkiye’de Tazminattan Düşülen ve Düşülmeyen Ödemeler.....	1383
1. Danıştayın İçtihadı.....	1383
a) Tazminattan Düşürülmesi Gerekenler.....	1384
aa) 2330 Sayılı Kanun Uyarınca Yapılan Ödemeler	1272
bb) Afet Fonu Ödemeleri	1384
b) Tazminattan Düşürülmemesi Gerekenler.....	1384
aa) Emekli Sandığı Ödemeleri (İkramiyeler, Malül, Dul ve Yetim Aylıkları)	1384
bb) SSK Ödemeleri (İkramiyeler, Malül, Dul ve Yetim Aylıkları)	1387
cc) Bağ-Kur Ödemeleri	1387
dd) Yardım Kampanyalarından Toplanan Paralar.....	1388
cc) Yardım Kampanyalarından Toplanan Paralar	1388
b) Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin İndirmeler Konusundaki İçtihadı.....	1388
(1) Tazminattan Düşürülenler	1388
(2) Tazminattan Düşürülmeyenler	1388
2. Zararın Hesaplanma Tarihi.....	1389
a) Mallara Verilen Zararlar (<i>Veuve Pascal</i> Kararı)	1390
b) Kişilere Verilen Zararlar (<i>Veuve Aubry</i> ve <i>Veuve Lefèvre</i> Kararları).....	1391

Türkiye’de Zararın Hesaplanma Tarihi	1391
a) Manevî Zararların Hesaplanma Tarihi	1392
b) Maddî Zararların Hesaplanma Tarihi	1393
Zararın Hesaplanma Tarihi ile Faizin Başlangıç Tarihi Arasındaki İlişki	1394
4. Zararın Hesaplanması Yöntemi (Mahkeme veya Bilirkişi Tarafından Hesaplama)..	1394
a) Manevî Zararların Mahkeme Tarafından Takdir Edilmesi	1394
b) Maddi Zararların Hesaplanması	1395
aa) Maddi Zararların Mahkeme Tarafından Belirlenmesi	1395
bb) Maddi Zararların Bilirkişi Tarafından Hesaplanması	1395
Tazminatın İdarece Hesaplanması	1396
5. Nakdi Tazminatın Türünün Belirlenmesi: Sermaye veya İrat Şeklinde Tazminat ...	1399
İrat Şeklindeki Tazminatlarda Endeksleme	1400
Türkiye’de Tazminatın Sermaye veya İrat Şeklinde Olması	1400
6. Faiz	1402
Faiz Yürütülmesi Zorunlu Değildir: Maktuen Tazminat	1402
Önemi ve Gereği	1403
Manevî Tazminata Faiz Yürütülmesi Sorunu	1404
İstenmesi Gerekir	1406
Faizin Başlangıç Tarihi	1406
a) Faizin Olay [=Zarar] Tarihinden İtibaren Başlatılmasını Kabul Eden Karar Örnekleri	1407
b) İdareye Yapılan Başvuru Tarihinden İtibaren Faizin Başlatılmasını Kabul Eden Kararlar	1408
c) İdareye Yapılan Başvurunun Reddi (Temerrüt) Tarihinden İtibaren Faizin Başlatılmasını Kabul Eden Kararlar	1409
d) Davanın Açıldığı Tarihten İtibaren Faizin Başlatılmasını Kabul Eden Kararlar	1409
Mürekkep Faiz Yürütülemez	1410
Faizin Oranı: “Kanunî Faiz”	1410
Kutu 20.2: Tarihsel Süreç İçinde Türkiye’de Kanunî Faiz Oranları	1410
Yabancı Para Cinsinden Tazminat İstenemez	1413
Enflasyon Oranında Faiz Yürütülmesi de İstenemez	1414
Kanunî Faiz ile Reeskont Faizi Arasındaki Farkın Ayrıca Tazmini İstenemez mi? ...	1415
İkinci Bir Dava Açılabilir mi?	1416
Bakanlar Kurulunun Kanunî Faiz Oranın Artırmamasından Dolayı Bakanlar Kuruluna Karşı Dava Açılmaz mıydı?	1416
Anayasa Mahkemesinin 15 Aralık 1998 Tarih ve E.1997/34, K.1998/79 Sayılı Kararı	1417
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 9 Temmuz 1997 Tarihli <i>Akkuş/Türkiye</i> Kararı (60/1997, 679/869)	1417
Fransa’da Faiz	1418
7. Sonradan Ortaya Çıkan Zararlar ve Zararın Sonradan Ağırlaşması	1419
İdarenin Sorumluluğuyla İlgili Ek Bibliyografya	1420
GENEL BİBLİYOGRAFYA	1429-1472
DİZİNLER	1473-1554
I. Kavram ve İsim Dizini	1473
II. Özdeyiş, Kural ve İlke Dizini	1508
III. Mevzuatı Dizini	1509

A. Türk Mevzuatı Dizini.....	1509
1. Anayasalar	1509
2. Kanunlar	1510
3. Kanun Hükmünde Kararnameler	1519
4. Diğer.....	1519
B. Fransız Mevzuatı Dizini	1520
IV. İÇTİHAT DİZİNİ	1521
A. Türk Yargı İÇtihatları Dizini	1521
1. Anayasa Mahkemesi Kararları Dizini.....	1521
2. Danıştay Kararları Dizini.....	1522
3. İdare Mahkemesi Kararları Dizini	1534
4. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kararları Dizini.....	1535
5. Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları Dizini	1537
6. Yargıtay Kararları Dizini	1539
B. Fransız Yargı İÇtihatları Dizini.....	1541
1. Fransız Anayasa Konseyi (<i>Conseil constitutionnel</i>) Kararları	1541
2. Fransız Danıştayı (<i>Conseil d'État</i>) Kararları.....	1542
3. Fransız İstinaf İdare Mahkemeleri (<i>Cours administrative d'appel</i>) Kararları	1552
4. Fransız İdare Mahkemeleri (<i>Tribunaux administratifs</i>) Kararları	1552
5. Fransız Uyuşmazlık Mahkemesi (<i>Tribunal des conflits</i>) Kararları	1553
6. Fransız Yargıtayı (<i>Cour de cassation</i>) Kararları Dizini.....	1554
7. Fransız İstinaf Mahkemeleri (<i>Cours d'appel</i>) Kararları	1554
8. Fransız Asliye Hukuk Mahkemeleri (<i>Tribunaux de grande instance</i>) Kararları ...	1554
SÖZLÜKLER	1555-1627
Türkçe-Fransızca İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1555
Fransızca-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1589
Özdeyişler Sözlüğü.....	1620
Latince-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1622
Türkçe-Latince İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1623
Almanca-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1625
Türkçe-Almanca İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1626
İngilizce-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1627
Türkçe-İngilizce İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1627
YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ VE YAYIN LİSTESİ	1469-1471

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO 15.1: 2886 ve 4734 Sayılı Kanunların Kapsamları	111
TABLO 15.2: Mücbir Sebep, Fedürens, Öngörülemezlik Teorisi ve Öngörülmemiş Güçlüklük Teorisi Arasında Karşılaştırma	193
TABLO 16.1: Kamu Hizmetlerinin Hukukî Rejimi.....	293
TABLO 17.1: Kolluk Makam, Amir ve Personeli	532
TABLO 19.1: Sahiplerine Göre Mal Çeşitleri Arasındaki Farklar.....	820
TABLO 19.2: İdarenin Mal Edinme Usûllerinin Karşılaştırılması	933
TABLO 20.1: Sorumluluk Türlerinin Karşılaştırılması	1018
TABLO 20.2: İdarenin Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran veya Azaltan Hâller Arasında Karşılaştırma.....	1334

ŞEMALAR LİSTESİ

ŞEMA 15.1: İdarenin Tek-Yanlı ve İki-Yanlı İşlemleri.....	3
ŞEMA 15.2: İdarenin Sözleşmeleri.....	8
ŞEMA 15.3: Sözleşme	34
ŞEMA 15.4: İdarî Sözleşmelerin Temel Tipleri (Türleri).....	70
ŞEMA 15.5: Tarafların Hak ve Borçları	151
ŞEMA 15.6: İdarî Sözleşmelerin Sona Ermesi	194
ŞEMA 15.7: İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılabilir mi?.....	218
ŞEMA 16.1: Kamu Hizmetinin Şartları	266
ŞEMA 16.2: Kamu Hizmeti.....	279
ŞEMA 16.3: Kamu Hizmetlerinin İşletilme Usûlleri	384
ŞEMA 16.4: İmtiyazcının ve İmtiyaz Veren Hak ve Yükümlülükleri	432
ŞEMA 17.1: Türkiye’de Kolluk Türleri.....	503
ŞEMA 17.2: Türkiye’de Kolluk Makam, Amir Ve Personeli	506
ŞEMA 18.1: Türkiye’de Kamu Görevlileri	647
ŞEMA 19.1: Mallar.....	817
ŞEMA 19.2: Sahiplerine Göre Mallar	819
ŞEMA 19.3: Kamu Malı Şartları	825
ŞEMA 19.4: Kamu Malı Niteliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi.....	842
ŞEMA 19.5: Kamu Mallarıyla İlgili Dönüşümler (Kamu Mallarında Mülkiyet Devri ve Tahsis Değişiklikleri)	850
ŞEMA 19.6: Kamu Tüzel Kişilerinin Mallarının Haczedilebilirliği	878
ŞEMA 19.7: Kamu Mallarının Kullanılması	898
ŞEMA 19.8: İdarenin Mal Edinme Usûlleri.....	921
DİYAGRAM 19.1: Kamulaştırma Süreci	964
ŞEMA 20.1: Hukukta Sorumluluk Türleri	1016
ŞEMA 20.2: İdarenin Sorumluluğu	1056
ŞEMA 20.3: Hukuka Aykırılık İle Kusur Arasındaki İlişki	1067
ŞEMA 20.4: Kusur Türleri.....	1119
ŞEMA 20.5: Kusursuz Sorumluluk.....	1168
ŞEMA 20.6: Zarar Çeşitleri	1168
ŞEMA 20.7: Yansıyan Zararlar (=Dolaylı Zararlar)	1293
ŞEMA 20.8: Tazminattan Düşürülen Ve Düşürülmeyen Ödemeler.....	1383

KUTULAR LİSTESİ

KUTU 15.1: Vakıf Üniversitelerinin Öğretim Üyeleriyle Yaptığı Hizmet Sözleşmeleri Özel Hukuk Sözleşmesi midir, Yoksa İdarî Sözleşme midir?.....	34
KUTU 15.2: 2886 ve 4734 Sayılı Kanunlar, İdarenin Özel Hukuk Sözleşmelerine ve Ayrıca İdarî Sözleşmelere de Uygulanabilir.....	112
KUTU 15.3: Eşik Değerler	118
KUTU 15.4: Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü, 16 Mayıs 2005 tarih ve E.2005/16, K.2005/36 Sayılı İZFAŞ Kararı.....	135
KUTU 15.5: Kamu İhale Sözleşmeleri Konusunda Yargı Kararları	136
KUTU 15.6: Kamu İhale Kurumu	141

KUTU 15.7: Danıştayın Tüpraş Kararı	144
KUTU 16.1: Din Eğitimi Meselesi	233
KUTU 16.2: AİHM'nin Zorunlu Din Eğitimi Hakkında Hasan ve Eylem Zengin v. Türkiye Kararı.....	324
KUTU 17.1: Örnek Genel Emir	557
KUTU 18.1: Terminoloji	618
Kutu 18.2: Vakıf Üniversitelerinin Öğretim Üyeleri Kamu Görevlisi midir?-.....	643
KUTU 19.1: İstisnâî Bir Kamulaştırma Usûlü: Acele Kamulaştırma	962
KUTU 19.2: Trampa Yolu İle Kamulaştırma.....	970
KUTU 19.3: İdarî Yargıda Açılan Kamulaştırma İşleminin İptali Davası	974
KUTU 20.1 18 Mart 1998 Tarihli Uğur Mumcu Kararı Hakkında Bir Değerlendirme.....	1235
KUTU 20.2: Tarihsel Süreç İçinde Türkiye'de Kanunî Faiz Oranları	1410

Kemal Gözler, *İdare Hukuku*, Bursa, 2. Baskı, 2009, c.I. (www.idare.gen.tr/idarehukuku.htm)

© K. Gözler. İzinsiz yayınlanamaz. .